

אזמרה לשמך

פסקי הלכות ותשובות מפי מוריגו הגאון הגדול רבי עמרם פריד שליט"א

דינים והלכות לימי ספירת העומר

תוכן עניינים

ט	המסופק אם ספר	ד	שמיעת מוזיקה בגני ילדים	א	ברכת 'שהחיינו' בימי הספירה
ט	מסופק אם ספר ביום	ד	ריקוד לשמחת אירוסיו חבר	ב	קניית בגדים בימי הספירה
ט	נזכר אחר השקיעה ששכח לספור ספירת יום האתמול	ד	תזמורת בסעודת מצוה	ב	קניית כלי חשבים בימי העומר
י	להפסיק באמצע שמו"ע לצורך מצות ספירת העומר	ה	תזמורת במעמד הכנסת ספר תורה	ב	קניית פרי חדש בימי הספירה
יא	המסופק אם לא ספר באחד הימים וקרוב הדבר ששכח	ה	הימים בספירה שמותרים בריקודים ומחולות	ב	קניית נעליים חדשות בימי העומר
יא	שמע ספה"ע מאחר אם עולה לו לענין שימשך לספור בברכה	ו	השתתפות בשמחת נישואין בימי העומר	ב	קניית תכשיט חדש
יב	ספק בספירת העומר לאשה	ו	תספורת נשים בספה"ע	ב	חידוש תכשיט בימי העומר
	דיני ל"ג בעומר	ז	תספורת קטנים בספה"ע	ג	אכילת פרי חדש בימי הספירה
יג	ריקודים ומחולות בליל ל"ג בעומר	ז	גילוח שפם בספה"ע	ג	דין פרי חדש שהתקבל במתנה בימי הספירה
יג	נישואין בליל ל"ג בעומר	ז	מנהג הארז"ל לענין תספורת בימי העומר	ג	צביעת וסידוד בית בימי העומר
יג	תספורת בליל ל"ג בעומר		דיני שכחה וטעות בספה"ע, ועוד דינים	ג	שירים וריקודים בימי הספירה
יג	תספורת בער"ש לבעלי ברית שתהיה ביום א' שאחריו	ז	אכילה קודם ספירת העומר	ג	שמיעת מוזיקה ווקאלית בימי העומר
יד	תספורת אחר ל"ג בעומר	ז	ספירה קודם התפילה	ג	שמיעת שירי רגש בימי הספירה
יד	שירים ומנגינות אחרי ל"ג בעומר	ח	ספירה בברכה למי שיחסר ספירת חלק מהימים	ד	שירה בפה בימי העומר
יד	עריכת חתונות אחרי ל"ג בעומר	ח	ספר כראוי וחזר בטעות מספירה זו תוך כדי דיבור	ד	לימוד נגינה בימי העומר
		ט	נזכר ביום שלא ספר	ד	מוזיקת ליווי
					נגינה לצורך בריאות ולצורך נפשי

תשובה: בגדים חשובים שמברכים עליהם שהחיינו¹ מותר לקנות ויש הנוהגים להימנע², אולם אם קונה אותם ע"מ להשתמש בהם אחר ימי הספירה מותר לכתחילה³. ובגדים שאינם חשובים מותר לקנותם אף לשימוש בימי הספירה.

קניית בגדים בימי הספירה

שאלה: האם מותר לקנות בגדים בימי ספירת העומר.

במאמר מרדכי (סימן תצ"ק ב) שכתב על עיקר מנהג זה שלא לברך שהחיינו בימי העומר שמנהג טעות הוא, והשתרע ממנו שנפסק בשלחן ערוך (סימן תקנ"ז) שטוב ליזהר שלא לומר שהחיינו בין המצרים על פרי או מלבוש מהטעם שכתב הבנימין זאב (סימן קס"ג) שאין לומר בזמן אבל וצער שהחיינו לזמן הזה, ומזה למדו שה"ה לימי העומר, אבל אין לחוש לזה מאחר שלא מצינו כן בשום ספר וא"א דלא לשתמיט שום פוסק ראשון או אחרון לכתוב כן, ויש לחלק שחרבן בהמ"ק חמיר לן טפי ולכן החמירו בכמה דברים בבין המצרים, אבל אינם דומים לכל הדינים ואין להחמיר שלא לברך שהחיינו עכ"ל [ועי' בספר אורחות יושר (לר' יצחק מולכו, סו"פ יא) שכתב "מה שאומרים העולם שאין לעשות בגדים חדשים בימי העומר, הוא שיחת נשים, שלא מצינו חומרא זו בשום פוסק"]. ואולם אפשר שיש לחלק שאף שהתיר המאמר מרדכי לברך ברכת שהחיינו על פרי חדש בימי העומר, מכל מקום אפשר שלבישת בגדים חדשים המשמחים כגון אלו שמברכים עליהם שהחיינו שאני שבהם יש שמחה יתירה ואסור בימי העומר, וכמו שמצינו באלוה רבה (סימן תקנ"ז) שאף בשבת שבבין המצרים שיש מתירים לברך בה שהחיינו על פרי חדש, מ"מ על בגד חדש דאיכא שמחה טפי אסור. ואפשר שכמו"כ חלוק הוא לענין ימי העומר שיודה בזה המאמר מרדכי לדברי הלקט יושר [אף שלא היו לפניו]. ואמנם כן מצינו דברי הבן איש (בספרו אורח חיים על הגדש"פ, הל' ספיה"ע אות כח) שכתב שנהגו במדינתו לחלק כך, שעל פרי חדש מברכים שהחיינו בימי העומר, אבל על בגד חדש אין מברכים שהחיינו בימי העומר. ומ"מ לענין בעלי שמחה כגון בעל ברית או חתן וכלה שנישאים בליל ל"ג בעומר כתב המקור חיים (להחיות יאיר, ס"ג) שמותרים בקניית בגדים חדשים.

³ שכיון שהמנהג לברך בשעת לבישה כמבואר במאמר מרדכי (סימן רכ"ג סק"ה) שהוכיח כן ממנהגו של מהר"ם מרוטנברג (הובא בתשב"ץ קטן סי' קכ) ללבוש בגד חדש בליל שני של ראש השנה כדי לצאת בו בברכת

¹ בגמרא ברכות (נד ע"א) שנינו "בנה בית חדש או קנה כלים חדשים מברך שהחיינו", ונפסק בשלחן ערוך (סימן רכ"ג ס"ג). ובמשנה ברורה (שם יג) כתב שהוא הדין כשקונה בגד חדש ששמח בו מברך עליו שהחיינו. ובגדר בגד חשוב כתבו המשנה ברורה (שם יג) והכף החיים (שם ס"ק כב) שהוא בגד המשמח כל אחד לפי ערכו עשיר לפי עושרו ועני לפי עניו. וראה עוד בשלחן ערוך שם שתי דעות אם אף על חלוק מנעלים וכיוצ"ב יש לעני לברך, והכרעת המשנה ברורה (שם כד) בשם פרי מגדים (שם א"א סק"י) ודרך החיים (שם) שעל חלוק ומנעלים - אף עני השמח בהם אין לו לברך עליהם, אמנם על נעליים יקרות וחשובות יש לברך שהחיינו, ואינם בכלל חלוק ומנעלים האמורים בדברי המשנה ברורה.

² הנה עיקר איסור זה שלא לברך שהחיינו בימי העומר לא מצינו לו מקור בשלחן ערוך, אולם ראה בתשובות ופסקים לחכמי אשכנז (סי' סט) שהביא שרב שריא גאון אסר לברך שהחיינו בימי העומר, וכן כתב העוללות אפרים (לבעל הכלי יקר, ח"ב מאמר קז, בביאור הטעם מדוע לא מברכים שהחיינו על מצות ספירת העומר), וכ"כ האליה זוטא (סי' תצ"א סק"א). והכרעת המשנה ברורה (סימן תצ"ק ב) שלא יביא אדם עצמו לידי חיוב שהחיינו בימי העומר, אבל אם נדדמ לו ברכת שהחיינו יכול לברך. ולענין קניית בגד חדש שמברכים עליו שהחיינו ראה בלקט יושר (עמוד צז) שכתב שמהרא"י ז"ל לא היה מתיר ללבוש בימי העומר אפי' מצנפת חדשה של פשתן, ואפי' אין לו מצנפת אחרת. ובספר פחד יצחק (למפרונטי, ערך עומר) כתב בשם הר"ר מה טוב שאין אומרים שהחיינו בימי העומר, ולכן בגדים ששייך בהם ברכת שהחיינו יש להחמיר שלא לקנותם עד ל"ג בעומר. וכ"כ ר' חיים פאלאג'י (מועד לכל חי סי' ו אות יב) שמנהג טוב הוא שלא לחנוך מלבוש חדש בימי העומר מפני ברכת שהחיינו. ואולם העקרי הד"ט (סימן כא אות יז) הביא דברי הפחד יצחק בשם הר"ר מה טוב, וכ' ע"י, "במקומות שנתיישבתי לא היו נזהרים כלל שלא לברך זמן בימי העומר, ואין לאסור לקנות בגדים חדשים בימי העומר". ועוד מצינו

קניית כלים חשובים בימי העומר

שאלה: האם מותר לקנות רכב או מזגן ולחדשו בימי ספירת העומר.

תשובה: קניית רכב לרווק מותרת, ויש הנוהגים להמנע⁴, ולנשוי המשתמש בועם בני ביתו שמברך עליו הטוב והמטיב⁵, מותר⁶. וכן קניית מזגן מותרת⁷.

קניית פרי חדש בימי הספירה

שאלה: האם מותר לקנות פרי חדש ולאכלו בימי העומר.

תשובה: מותר, ויש הנוהגים להמנע⁸, ואולם לצורך שבת מותר לכו"ע⁹.

קניית נעליים חדשות בימי העומר

שאלה: האם מותר לקנות נעליים חדשות ולהשתמש בהן בימי העומר.

תשובה: מותר, ולנוהגים שלא לברך שהחיינו בימים אלו יש להמנע מקניית נעליים יקרות וחשובות, שהרי אף עליהן מברכים שהחיינו, וראה הערה¹⁰.

קניית תכשיט חדש בימי העומר

שאלה: האם מותר לקנות תכשיט חדש ולענוד אותו בימי העומר.

תשובה: תכשיט פשוט מותר לקנות ולחדש בימי הספירה, אבל אם הוא תכשיט חשוב שמברכים עליו 'שהחיינו' - אם נקנה ע"מ לחדשו אחר ימי הספירה - מותר לכתחילה, ולחדשו בתוך ימי הספירה - ראה בשאלה הבאה.

חידוש תכשיט בימי העומר

שאלה: האם מותר לחדש תכשיט יוקרתי בימי העומר.

תשובה: מותר, ויש הנוהגים להמנע מלחדשו בימות החול, ולכו"ע מותר לחדשו בשבת¹¹.

העומר הקלה ממנה. ואולם יש מקום לומר שדין התקנת מזגן כדין קניית כלי חדש, שהרי המזגן לפני התקנתו בבית תלוש הוא וכלי הוא נחשב, אמנם גם קניית כלי חדש הנקנה לעצמו ולאחרים מותרת כמבואר לעיל, שכיון שקונה גם לצורך בני ביתו הרי אינו מברך אלא הטוב והמטיב וברכת הטוב והמטיב מותרת גם בזמן אבילות, וכדלעיל.

⁸ בספר פחד יצחק (למפורנטי ערך עומר) הביא בשם הר"ר מה טוב שנהגו שאין מברכים שהחיינו בימי העומר, ולכן לא יקנה בגד חדש. ואמנם המאמר מרדכי (סימן תצג ס"ק ב) כתב שאין לזה מקור וטעם, ועוד היה מקום להוסיף להקל שאף הלקט יושר שהביא ממהרא"י לאסור קניית בגד חדש בימי העומר לא מצינו בדבריו לאסור אלא בגד חדש אשר חמור הוא מפרי חדש כמבואר באליה רבה (סימן תקנא ס"ז), וכמבואר בהערה לעיל, מ"מ כיון שהכרעת המשנה ברורה (סימן תצג ס"ק ב) שאין לברך שהחיינו אלא אם נזדמן לו הברכה, ראוי להימנע בימי העומר מלהביא עצמו לחיוב שהחיינו בקניית פרי חדש.

⁹ שאף בימי בין המצרים שאין לברך בהם שהחיינו כמבואר בשלחן ערוך (סימן תקנא ס"ז), מכל מקום כתב הלבוש (שם) שבשבת שבבין המצרים מותר לאכול פרי חדש ולברך עליו שהחיינו, וכ"ש בימי העומר שאינם ימי פורענות כ"כ כימי המצרים, שאין להחמיר בשבתות שבהם שלא לברך שהחיינו. ואפשר שאף למבואר בכתבי האר"י שהובאו במגן אברהם (שם) שאף בשבת שבבין המצרים אין לברך שהחיינו, ימי העומר אין בהם חומרא זו, שאינם זמן פורענות כ"כ כימי המצרים.

¹⁰ כמבואר לעיל בתשובת שאלת 'קניית בגדים חדשים בימי העומר' יש הנוהגים שלא לברך שהחיינו בימי העומר, והמשנה ברורה אף שלא חש לזה מכל מקום כתב שיש להימנע מלהביא עצמו לברכת שהחיינו בימי העומר, ומשום כך יש הנוהגים להימנע מלקנות בגדים חשובים בימי העומר, ולפי זה אף מקניית נעליים יקרות וחשובות שמברכים עליהם שהחיינו כפי המבואר לעיל בתשובת 'קניית בגד חדש בימי העומר', יש להימנע, שאף שמבואר בשלחן ערוך (סימן רכג ס"ו) שאין מאחלים תבלה ותתחדש על קניית נעליים משום שנעשים מעור בהמה, מכל מקום ברכת שהחיינו מברכים על קניית הנעליים, ומטעם זה הנוהגים להימנע מלחדש בגדים בימי העומר משום ברכת שהחיינו, יש להם להימנע אף מלחדש נעליים יקרות וחשובות בימי העומר.

¹¹ כמבואר בהערה לעיל בתשובת שאלת 'קניית פרי חדש בימי הספירה', יש נוהגים להימנע מלברך שהחיינו בימי העומר, ומשום כך

שהחיינו, הרי שאף שקנה בגד זה קודם ראש השנה מכל מקום אינו מברך עליו ברכת שהחיינו אלא בעת שלובש אותו, ומשום כך יכל להתחייב בברכת שהחיינו בלבישתו לביל שני של ראש השנה, הרי שחובת הברכה בעת הליבישה. וכן פסק בכף החיים (סימן כב ס"ק י). ומשום כך יכול לקנות הבגד בימי העומר ולברך שהחיינו בשעה שילבשו אחר ימי העומר.

⁴ הטעם בזה כיון שמבואר בשלחן ערוך (סימן רכג ס"ג) שהקונה כלי חדש לעצמו מברך שהחיינו, ונהגו שלא לברך שהחיינו בימי העומר במשנה ברורה (סימן תצג ס"ק ב) שאין לאדם להביא עצמו לידי חיוב ברכת שהחיינו בימי העומר, וכפי שהוא בתשובה לעיל. וגדר כלי חדש שמברכים עליו הוא כלי החדש לקונה אותו ומשמח את ליבו כמבואר במשנה ברורה (סימן רכג ס"ק יג), וא"כ רכב ודאי נחשב הוא כלי חדש המשמח את קונו, ויש לרווק להימנע מלקנות בימי העומר רכב לעצמו, כיון שבאופן זה מתחייב הוא בברכת שהחיינו.

⁵ בשלחן ערוך (סימן רכג ס"ה) כתב שהקונה כלי חדש לעצמו ולבני ביתו מברך הטוב והמטיב, ומטעם המובא בטור (שם), ע"פ המבואר בגמרא, ברכות נט ע"ב) דכל שיש בו טובה לו ולאחרים מברך עליו הטוב והמטיב, ואף רכב זה שקונה בעל משפחה יש בו טובה לו ולבני ביתו ויש לו לברך עליו הטוב והמטיב.

⁶ הטעם שמותר לברך ברכת הטוב והמטיב בימי העומר מבואר מדברי המ"א (סימן תקנא ס"ק מב) שכתב שהטעם שאין לברך שהחיינו בימי המצרים אינו משום אבילות אלא משום שאין לברך שהגיענו לזמן הזה בזמן ימי המצרים שהוא מועד לפורענות, ומטעם זה כתב הפרי מגדים (א"א שם) שבצום י' בטבת וצום גדליה אפשר לברך בהם שהחיינו. וכיון שאין האבילות אוסרת הברכה כלל ממילא שברכת הטוב והמטיב שאין בה ברכה על הזמן אפשר לברכה אף בימי אבילות.

⁷ קניית מזגן מותרת היא הן מדין קניית כלי חדש, שכיון שקונה אותו לביתו הרי זה גם לצורך בני הבית וממילא שאין מברכים אלא הטוב והמטיב ומותר לברך ברכה זו בימי העומר. ואם נדון התקנת מזגן חדש כבניה גם כן יש להתיר הדבר, וכמו שמבואר מדברי השלחן ערוך שלענין דיני אבילות שמראש חודש אב כתב (סימן תקנא ס"ז) שיש להחמיר שלא לתקן בגדים ומנעלים חדשים מראש חודש אב, ובסעיף ב (שם) כתב שאין לבנות בנין של שמחה כגון בית חתנות לבנו מראש חודש ואילך, ומשמע שאף שהחמיר לאסור עשיית בגד חדש מראש חודש מכל מקום לא אסר בניית בית חדש אלא בית של שמחה כגון בית חתנות בלבד, ומבואר שבניית בית קל דינו מעשיית בגד חדש, ולפי זה גם התקנת מזגן בבית דינו כבניה בבית, שאף באבילות שמראש חודש אב לא נאסרה וכ"ש באבילות של ימי

אכילת פרי חדש בימי הספירה

שאלה: התארח אצל חברו והגיש לפניו מלון, האם יכול לאוכלו ולברך עליו שהחיינו.

תשובה: מותר לאוכלו ולברך עליו שהחיינו, שמה שיש להמנע הוא רק מקניית הפרי אבל אם נזדמן לו הפרי - מותר¹².

דין פרי חדש שהתקבל במתנה בימי הספירה

שאלה: המקבל פירות חדשים במתנה כיצד ינהג לגבי ברכת שהחיינו בימי העומר.

תשובה: מותר לברך עליו, אמנם יש הנמנעים מלברך שהחיינו בחול וממתנינים עד שבת אם הפרי ישמור על טריותו עד אז¹³, אך אם יפסיד מאיכותו יכול לאוכלו ולברך שהחיינו גם באמצע השבוע¹⁴.

צביעת וסידור בית בימי העומר

שאלה: צביעת וסידור הבית, האם מותרת בימי העומר.

תשובה: מותרת, שלא אסרו אלא ריקודים ומחולות וכיוצא בהם, אבל צביעה וסידור אין בה שמחה כל כך.

שמיעת מוזיקה ווקאלית בימי העומר

שאלה: האם מותר לשמוע הקלטות שירים שאין בהם מנגינה.

תשובה: יש להחמיר בזה, ששמיעת ההקלטה בטייפ או בנגן נחשבת שמיעת כלי שיר¹⁵.

שמיעת שירי רגש בימי הספירה

שאלה: האם מותר לשמוע הקלטות שירי רגש וכיסופין בימי הספירה

תשובה: יש להחמיר שאף שירים אלו כשאר שירים שאין לשומעם בימי הספירה¹⁶.

שירה בפה בימי העומר

שאלה: האם מותר לשיר בפה בלא כלי נגינה בימי העומר.

תשובה: ליחיד מותר לשיר לעצמו, אבל יש להימנע מלקבוע מושב של שירה בציבור אף בלא כלי נגינה¹⁷ [ומה שמקובל

¹⁵ כתב השלחן ערוך (סימן תצ"ג ס"א) "נוהגים שלא לישא אשה בין פסח לעצרת עד ל"ג לעומר, מפני שבאותו זמן מתו תלמידי רבי עקיבא", וכתב המגן אברהם (שם ס"ק א) שכמו כן נהגו איסור לעשות ריקודים ומחולות, וכן כתב המשנה ברורה (שם ס"ק ג) וכתבו הפוסקים שהוא הדין שמיעת כלי שיר בכלל ריקודים ומחולות היא [ע"י ערוה"ש סי' תצ"ג סע' ב' שהוא כ"ש מריקודים ומחולות, וע"י פמ"ג סי' תקנ"א ס"ק י'], ומטעם זה אסור לשמוע קלטות שירים בימי העומר, שהרי שומעים בהם כלי שיר. ואולם שמיעת שירים שאין בהם מנגינות יש לדון שאין בה איסור שמיעת כלי שיר, שהרי אין שומעים בהם כלי נגינה אלא שירה בפה בלבד, אולם נראה שאף שירים אלו בכלל איסור שמיעת כלי שיר, שכיון ששומעים אותם באופן בו שומעים שאר שירים, הרי שמיעת השירים בכלי זה בו שומעים שירה נחשבת שמיעת כלי שיר, ומשום כך ראוי לאסור אף שמיעת שירים אלו, ומכל מקום המקל בזה אין למחות בו.

¹⁶ כמבואר לעיל, בכלל איסור ריקודים ומחולות שנאסר בימי הספירה נאסר אף ניגון בכלי זמר, וכפי שהוא מהערוך השלחן שניגון בכלי זמר חמור מריקודים ומחולות, ומטעם זה נאסר לשמוע מוזיקה בימי העומר, שאף כלי המשמיע מוזיקה שמיעתו כניגון בכלי שיר, אולם היה נראה ששמיעת שירי רגש וכיסופין של קדושה, אינם בכלל איסור זה, וביותר בשירי רגש על חורבן הבית וכיוצא בהם, שאדברה אינם של שמחה אלא של אבלות, והיה נראה שאינם שייכים לענין ריקודים ומחולות כלל, אמנם מכל מקום נראה שעיקר הדין שאין לחלק בדברים אלו כאשר אין הגדר ברור היכן בכלל ריקודים ומחולות והיכן אינו כלל, ומכל מקום המיקל בשירים שודאי מופקעים מהגדרה זו אין למחות בו אף שודאי שורת הדין שלא לחלק בזה.

¹⁷ כמבואר בהערה לעיל בתשובת שאלת 'שירה ווקאלית בימי העומר' אסרו חכמים ריקודים ומחולות בימי העומר, ומטעם זה אף יש להימנע אף משירה בציבור, שאף היא מענין מחולות להאסר בימי העומר. ואולם יחיד המזמר לבדו אין בו משום מחולות, שאין מחולות אלא ברבים, ומשום כך מותר לשיר לבדו בימי העומר. ואמנם מצינו בלקט

אין להביא עצמו לידי חיוב ברכת שהחיינו בימי העומר, ואולם הובא שם מהלבוש לענין אבלות ימי בין המצרים שכתב שאף שאין מברכים בימים אלו ברכת שהחיינו, מכל מקום בשבתות שבהם מברכים שהחיינו, והתבאר שם שאם לענין שבת שבימי בין המצרים כך, קל וחומר לענין שבת שבימי העומר שקל דין אבלות שבו מאבילות ימי בין המצרים, שיש להקל לברך לכתחילה שהחיינו בשבת שבימי העומר. ומטעם זה יכולה אשה לענוד תכשיט חדש בשבת שבימי העומר, שכיון שנהגו לברך ברכת שהחיינו על בגד חדש וכן על תכשיט חדש בשעת לבישה ותחילת שימוש, ולא בשעת הקניה כמבואר במאמר מרדכי (סימן רכ"ג סק"ה ובכ"פ החיים (שם ס"ק כ) [וראה לעיל בהערה בתשובת שאלת קניית בגדים בימי הספירה שהתבאר מקור הדבר], משום כך יכולה אשה לקנות תכשיט חדש בימות החול של ימי העומר, ולענוד אותו בשבת.

¹² כמובא בהערות לעיל נהגו שלא לברך שהחיינו בימי העומר אולם כתב המשנה ברורה (סימן תצ"ג ס"ק ב) שאם נזדמן לו ברכת שהחיינו בימי עומר יכול לברך, ואין המנהג אלא שלא להביא עצמו לידי חיוב ברכת שהחיינו, ומטעם זה אם הובא לפניו פרי חדש יכול לאוכלו ולברך עליו שהחיינו.

¹³ כמבואר בהערה לעיל שלפי המבואר בדיני אבלות ימי המצרים שהקל הלבוש שם לברך שהחיינו בשבתות שבהם, כ"ש שיש להקל בשבתות שבימי העומר.

¹⁴ בשלחן ערוך (סימן תקנ"א ס"ז) כתב לענין אבלות בין המצרים, שעל מצות פדיון הבן יכול לברך שהחיינו שלא יחמיץ המצוה בזמנה, וכתב הרמ"א שם שהוא הדין בברכת שהחיינו על פרי חדש אם לא ימצא פרי זה אחר ימי המצרים שמותר לו לברך שהחיינו בימי המצרים, וכתב המגן אברהם (שם ס"ק מד) שאף אם ימצא פרי אחר ימי המצרים כל שפרי זה שלפניו יכול להפגם אם ימתין עד אחר ימי המצרים או עד שבת, יכול לאוכלו ולברך עליו שהחיינו בימי המצרים. ולפי זה כ"ש שבימי העומר שאבילותם קלה שיכול לברך שהחיינו אם ההמתנה תפגום הפרי.

שמיעת מוזיקה בגני ילדים

שאלה: האם מותר להשמיע מוזיקה לילדים בימי הספירה.

תשובה: ילדים שהגיעו לגיל חינוך (גיל 6) אין להשמיע להם מוזיקה, אולם ילדים מתחת לגיל חינוך מותר להשמיע להם מוזיקה, וכן הדין לגבי השמעת מוזיקה לילדים קטנים בבית כשזקוקים לכך.²¹ ואף אם הגדולים שומעים ברקע את המנגינה אין בזה איסור, כי הם אינם מתכוונים לשמוע ולהנות ממנה.

ריקוד לשמחת אירועי חבר בימי העומר

שאלה: חתן שהתארס בימי העומר האם מותר לחבריו לרקוד בפניו בלא תזמורת.

תשובה: אסור, משום המנהג להימנע מריקודים ומחולות בימי העומר, ואף בלא כלי תזמורת נחשב הדבר ריקודים ומחולות,²² ובשירה בפה בלבד – יש להקל.

תזמורת בסעודת מצוה

שאלה: סעודות בר מצוה, ברית מילה, פדיון הבן וכיוצא בהן, הנערכות בימי העומר, האם מותר להביא בהן תזמורת להנעים השמחה.

תשובה: יש להימנע מלהביא תזמורת לסעודות אלו, שמשמעות דברי רבים מהפוסקים שאין להתיר ריקודים ומחולות אלא בסעודת קידושין [אולם רבים מבני עדות

ששרים בת"ת בער"ש – יש להקל, וראה להלן לעניין שירה לכבוד אירועי חתן].

לימוד נגינה בימי העומר

שאלה: התחיל ללמוד נגינה קודם ימי העומר האם מותר להמשיך בכך בימי העומר.

תשובה: מותר, שכיון שמנגן לצורך לימודים אין זה בכלל ריקודים ומחולות ואינו בכלל האיסור, וראה בהערה¹⁸.

מוזיקת ליווי

שאלה: מוזיקה הבאה כליווי לסיפור או מצגת, האם נכללת באיסור שמיעת כלי שיר.

תשובה: אינה בכלל איסור כלי שיר, כיון שאינה באה לצורך עצמה אלא כליווי, ומותר לשומעה בימי העומר¹⁹.

נגינה לצורך בריאות ולצורך נפשי

שאלה: האם מותר לנגן בימי העומר לצרכי בריאות [תרפיה במוסיקה וכדומה].

תשובה: מותר, שאין איסור אלא במחולות וריקודי שמחה, אבל לצורך רפואה וכיוצא בזה אינו בכלל האיסור²⁰. וכן מי שמצבו הנפשי ירוד מאוד והמוזיקה משפיעה עליו לטובה, מותר לו לשמוע.

יושר שנהג איסור אף בשירה בפה, מכל מקום מדברי הפוסקים משמע היתר בזה.

¹⁸ כמבואר בהערה לעיל טעם איסור שמיעת כלי שיר בימי העומר משום ריבוי השמחה שבה, ונהגו להימנע מכך משום אבילות על מיתת תלמידי רבי עקיבא שארעה בימים אלו, ואולם שמיעת כלי שיר תוך כדי לימודים אין בה ענין שמחה אלא מעשה לימודים ומותרת בימי העומר. ובפרט שהתחיל קודם ימי העומר ויש לחשוש שישכח מה שכבר למד.

¹⁹ כתב השלחן ערוך (סימן תצג ס"א) "נוהגים שלא לישא אשה בין פסח לעצרת עד ל"ג לעומר, מפני שבאותו זמן מתו תלמידי רבי עקיבא", וכתב המגן אברהם (שם ס"ק א) שכמו כן נהגו איסור לעשות ריקודים ומחולות, וכן כתב המשנה ברורה (שם ס"ק ג). וכתב הערוך השלחן (שם ס"ב) שניגון בכלי זמר חמור מריקודים ומחולות, ומטעם זה אסור לשמוע מוזיקה בימי העומר. אולם באופן שהמוזיקה אינה באה לשם שירה אלא לצורך ליווי ותוספת לסיפור שהוא העיקר, או כשבאה כליווי ללימודי אותיות או שפות וכיוצא בזה, אינה בכלל איסור שמיעת כלי שיר.

²⁰ כמבואר בהערה לעיל טעם איסור שמיעת כלי שיר בימי העומר משום ריבוי השמחה שבה, ונהגו להימנע מכך משום אבילות על מיתת תלמידי רבי עקיבא שארעה בימים אלו, ואולם שמיעת כלי שיר לצורך רפואה ובריאות כגון תרפיה במוסיקה ושאר דברים כיוצא בזה, אינו בכלל ריקודים ומחולות.

²¹ אם הילדים הגיעו לגיל חינוך אסור להשמיע להם מוזיקה כיון שצריך לחנכם לדיני אבילות של ספירת העומר [ולענין השמעת שירים לצורך

הרגעת הילדים – יעשה שאלת חכם], ואף שאין דין חינוך לקטנים פחות מגיל בר מצוה לגבי ישיבת שבעה על קרוביהם, לגבי אבילות זו נראה שכן יש לחנכם כמו שמצינו לגבי אבילות בשלושת השבועות שכתב המגן אברהם (סימן תקנא ס"ק לח) שבאבילות של רבים מחנכים את הקטנים, ונראה שהוא הדין לגבי אבילות ימי העומר. ולקטנים שאינם בני חינוך מותר להשמיע מוזיקה, ואין בזה משום איסור ספיייה כיון שמשמיע אותה לצורך הקטן, ומבואר ברשב"א (יבמות קיד:) שבאופן שסופה איסור דרבנן לקטן לצורך עצמו אין בו איסור ספיייה. והביאו המשנה ברורה (סימן שמג ביאור הלכה שם).

ואמנם בשו"ת הרשב"א (ח"א סימן צב) כתב שלא אמר דברים אלו למעשה, ואף החיי אדם (כלל סו) העתיק דברי תשובה זו, מכל מקום כיון שרבי עקיבא איגר (שו"ת קמא סימן טו) פסק דברי הרשב"א ביבמות להלכה ולמעשה, ועוד שכאן אינו בגדר איסור דרבנן אלא מנהג הוא כמבואר בתשו' הגאונים (תשובות "שערי תשובה" סי' רעח בשם רב האי גאון, וכו') באוצר הגאונים יבמות סב', ועיין תשב"ץ סימן קעח) שמנהגי אבילות שבספירה לאו משום איסור אלא משום מנהג, וכן הוא לשון הטור 'נוהגים שלא לישא', משום כך יש להקל לספות שמיעת מוזיקה לקטנים לצורך עצמם. ומותר גם לגנות לשמוע, שאין איסור להיות בבית ששומעים בו מוזיקה, וכמבואר בתשובת שאלת 'השתתפות בשמחת נישואין בימי העומר'.

²² כמבואר בהערה לעיל בתשובת לשאלת 'לימוד נגינה בימי העומר', נהגו להימנע מריקודים ומחולות בימי העומר משום אבילות על פטירת תלמידי רבי עקיבא בימים אלו, ומשום כך יש להימנע מריקודים לפני חתן הבא בקשרי שידוכים, ואף בלא תזמורת, שהריקוד עצמו נאסר.

המזרח, נוהגים היתר בדבר, אם רגילים בכך בשאר ימות השנה], ואולם בימים שאחר ל"ג בעומר יש להקל להביא תזמורת לסעודות אלו אף לנוהגים אבילות בימים אלו²³.

תזמורת במעמד הכנסת ספר תורה בימי העומר

שאלה: מעמד הכנסת ספר תורה שנערך בימי העומר, האם מותר להביא כלי זמר לנגן בתהלכות ליווי הספר תורה והכנסתו להיכל.

תשובה: בימים שעד ל"ג בעומר נכון להחמיר בזה, אלא שהמיקל יש לו על מה לסמוך, וראה הערה²⁴, ולענין הימים שאחרי ל"ג בעומר ניתן להקל לכתחילה, ורבים נוהגים לעשות אחר ראש חודש סיון.

הימים בספירה שמותרים בריקודים ומחולות

שאלה: עד מתי זמן איסור שמיעת מוזיקה בימי העומר.

שדין שמיעת כלי זמר כדין ריקודים ומחולות ואף חמור ממנו, משום כך אין להביא תזמורת לסעודת בר מצוה פדיון הבן או ברית מילה הנערכות בימים אלו. ובשמיעת שירים מוקלטים מנגן וכדו' נראה שמותר אם נוהג תמיד להשמיע מוזיקה בשמחות אלו כשחלות בשאר ימות השנה.

אולם לענין הימים שאחר ל"ג בעומר, נראה שיש להקל שהנה כמבואר לעיל בתשובת שאלת 'הימים בספירה שמותרים בריקודים ומחולות', נחלקו הראשונים באלו ימים מימי העומר מתו תלמידי רבי עקיבא ויש לנהוג בהם אבילות, וחמש דעות נאמרו בזה [וראה בהערה לתשובה הנ"ל] והובא שם שהכרעת השו"ע (סי' תצ"ג סע' ב') כדעת הר"ה והטור שמיתתם הייתה עד יום ל"ד בעומר, ויש לנהוג מנהגי האבילות עד יום ל"ד בעומר, אלא שמקצת היום ככולו וכבר עם תחילת היום מותרים. והכרעת הרמ"א כדעת מהר"ל שמיתתם הייתה ל"ב ימים בלבד, ומשום כך פסק שמנהגי האבילות עד יום ל"ג בעומר הם, וביום ל"ג בעומר כבר מותרים בתספורת.

ואולם כתב הט"ז (שם ס"ק ב') שאף שמותרים בתספורת מיום ל"ג בעומר, מכל מקום נהגו שאין נושאים נשים בימי הספירה אף אחר ל"ג בעומר, ומשום אבילות על הגזירות הקשות שהיו בקהילות אשכנז בשנת תתנ"ו [וראה בהערה לתשובת תספורת אחרי ל"ג בעומר], אלא שלא החמירו באבילות זו אלא לענין נישואין שהיא שמחה יתירה אבל בתספורת הקלו. ומבואר שאף הנוהגים אבילות אחר ל"ג בעומר, מכל מקום יש להקל במנהגי אבילות בימים אלו מהאבילות שבימים שלפניהם, ומטעם זה נראה שאף שמחמירים לנהוג אבילות בכל ימי העומר מכל מקום לענין ריקודים בסעודת מצוה יש להקל.

²⁴ כאמור לעיל בתשובת שאלת 'תזמורת בסעודות מצוה', משמעות דברי הפוסקים שאין להתיר ריקודים ומחולות בימי העומר אלא בסעודת קידושין בלבד, אבל שאר סעודות מצוה לא התירו בהם ריקודים ומחולות, אולם ראה שם שהתבאר שעיקר החילוק בין סעודת מצות קידושין לשאר סעודות מצוה הוא בכך שבשאר סעודות מצוה אף שהסעודה מצוה היא, כפי שהובא שם מדברי חוות יאיר (סימן ע) המקורות לכך שמצוה לעשות סעודה לברית מילה ולפדיון הבן ולבר מצוה, ואף לשידוכין [תנאים], מכל מקום אין מצוה לרקוד בסעודות אלו, מה שאין כן לענין סעודת אירוסין חתן וכלה שמצינו שמצוה לרקוד לפני הכלה כמו שאמרו בגמרא (כתובות יז ע"א) וכפי שנפסק בשלחן ערוך (אה"ע סימן סה ס"א) [ואפשר שאף בסעודת אירוסין [וקידושין] אף בלא נישואין כפי שהובא לעיל], ולפי זה יש מקום להשוות דין מעמד הכנסת ספר תורה לדין סעודת אירוסין [וקידושין], שהרי אף לפני ספר התורה יש מצוה בריקוד, כפי שמצינו אצל דוד המלך שנאמר (שמואל ב, פרק ו' פס' טז) ודוד מפזז ומרקד בכל עוז, וכן מתיר בשו"ת קרן לדוד (סי' קיט). אמנם מכל מקום נכון להחמיר שלא לרקוד אלא בסעודת אירוסין [וקידושין] שהתפרש בפוסקים ההיתר בריקוד בה, וכמו כן הוא הדין לענין ניגון בכלי זמר (כמבואר בערוך השלחן ס"ב) שדינו שווה לדין ריקודים ומחולות.

²³ כתב השלחן ערוך (סימן תצ"ג ס"א) "נוהגים שלא לישא אשה בין פסח לעצרת עד ל"ג בעומר, מפני שבאותו זמן מתו תלמידי רבי עקיבא, אבל לארס ולקדש שפיר דמי", וכתב המגן אברהם (שם סק"א) שמלבד ההיתר לארס ולקדש מותר אף לעשות סעודת אירוסין, והוסיף על כך הלשון "אבל לעשות ריקודין ומחולות של רשות נהגו לאסור, ונראה לי שאף מי שעשה שדוכים אסור לעשות ריקודין ומחולות", וכתבו האליה רבה (שם סק"ב) והמחצית השקל (שם) שמדברי המגן אברהם מדויק שמותר לעשות ריקודים ומחולות בסעודת אירוסין, שרק בסעודת רשות או בסעודת שידוכים הוא שאסר המגן אברהם לעשות בהן ריקודים ומחולות, אבל בסעודת אירוסין שסעודת מצוה היא מותר לעשות בה ריקודים ומחולות. ולכאורה מבואר מזה שכל סעודת מצוה מותר לעשות בה ריקודים ומחולות, שלא אסרו ריקודים ומחולות אלא בסעודת רשות, וסעודת שידוכים נחשבת כסעודת רשות שאין קיום מצוה בשידוכים, מה שאין כן שאר סעודות מצוה, ומטעם זה לכאורה נראה שבסעודת בר מצוה שסעודת מצוה היא כמבואר בים של שלמה (בבא קמא פ"ז סימן לז) מותר לעשות בה ריקודים ומחולות, וכמו כן בסעודת ברית מילה שסעודת מצוה היא כמבואר ברמ"א (יו"ד סימן רסה ס"ב) מותר לעשות בה ריקודים ומחולות, וכמו כן בסעודות פדיון הבן וסיום מסכת שסעודות מצוה היא כמבואר ברמ"א (סימן תקנא ס"ו) ובחוות יאיר (סימן ע), מותר לעשות בה ריקודים ומחולות. ועי' שו"ת חיים שאל (ח"א סי' כא).

אולם מצינו בחק יעקב (סימן תמד סק"י) ובאליה רבה (שם סק"ו) שאף סעודת שידוכים נחשבת לסעודת מצוה, וכיוצא בדבר מצינו במשנה ברורה (סימן תטו סק"ב) שמותר לערב עירובי תחומין לצורך סעודת שידוכין, אף שאין מערבים עירובי תחומין אלא לצורך מצוה, הרי שנחשב כסעודת מצוה, ומכל מקום המגן אברהם אסר במפורש לעשות ריקודים ומחולות בסעודה זו, הרי שאין היתר ריקודים ומחולות בכל סעודה הנחשבת לסעודת מצוה, ואם כן יש להסתפק אם סעודות בר מצוה, ברית מילה, ופדיון הבן דינים שווה לסעודת אירוסין שמותר לרקוד בהן, או שדינם שווה לסעודת שידוכים שאסור לרקוד בהן. ולכאורה יש מקום לחלק שההיתר לרקוד בסעודת אירוסין מיוחד הוא לסעודה זו בלבד ולא מחמת היותה סעודת מצוה, אלא משום שיש מצוה בעצם הריקוד בסעודת אירוסין חתן וכלה כמו שנפסק בשלחן ערוך (אה"ע סימן סה ס"א), ואם כן אפשר שבשאר סעודות מצוה אין להתיר ריקוד בימי העומר. [אמנם יש להעיר בזה שמא אפשר שהמצוה לרקוד תלויה בכך שיש נישואין אבל קידושין לבד בלא נישואין שמא אין בהם המצוה לרקוד לפני הכלה, ולפי זה יש לדמות סעודה זו לשאר סעודות מצוה, אלא שיש משמעות מדברי הגמרא (כתובות יז ע"א) שהמצוה לרקוד בלקיחת המקח שבזה שהוא באירוסין, וצריך עיון].

ומדברי שלחן ערוך הגר"ז (שם ס"א) מבואר שאף בסעודת קידושין אסור לעשות ריקודים ומחולות [ושלא כדברי המחצית השקל והאליה רבה הנ"ל], ואם כן כל שכן שבסעודת בר מצוה או ברית מילה [שאף שסעודות מצוה מכל מקום אין הריקוד בהם מצוה] אין להתיר לעשות בהם ריקודים ומחולות בימי העומר, וכיון שכתב הערוך השלחן (ס"ב)

תשובה: לבני אשכנז יש להימנע מהאזנה למוזיקה עד ר"ח סיון, ומבני ספרד – יש הנוהגים להקל לשמוע מל"ד בעומר ויש הנוהגים לשמוע רק מר"ח סיון²⁵.

השתתפות בשמחת נישואין בימי העומר

שאלה: בן אשכנז הנוהג אבילות אחר ל"ג בעומר שהוזמן לשמחת נישואין בימים אלו, האם מותר לילך לשמחה.

תשובה: מותר, שאף ששומע שם כלי שיר, מכל מקום כיון שאין מטרת בואו לשם בכדי ליהנות משמיעת כלי שיר אינו בכלל האיסור. ובמקום שבא לחתונה גם כדי ליהנות

מהמוזיקה, וכן במקום שרוצה לרקוד בשמחה זו, נראה שמי שמיקל בכך יש לו על מה לסמוך וכפי שיתבאר טעם הדבר בהערה²⁶.

תספורת נשים בספה"ע

שאלה: האם מותר לנשים להסתפר בספירת העומר.

תשובה: לבנות ספרד - נשים נשואות ובחורות בשידוכים מותר להן להסתפר. ולבנות אשכנז ניתן גם כן להקל בזה בשעת הצורך²⁷.

ועוד יש לבאר דבריהם ע"פ דברי הא"ר (ס"ק א) והחק יעקב (ס"ק ב) בשם רבנו ירוחם, שספירת העומר הם ימי דין על התבואה, והיה ראוי לאסור להסתפר אף אחר ל"ג בעומר, אלא שנהגו להקל. ולפי"ז יתכן שנהגו כן רק לענין תספורת, אך לענין ריקודים ומחולות של רשות אין להקל.

ולמעשה נראה שכיון שהשעה"צ הביא את ספיקו של הא"ר ולא הכריע, על כן אין להקל בריקודים ומחולות של רשות [ובשמיעת מוזיקה] לאחר ל"ג בעומר. אמנם מר"ח סיון יש להקל, כיון שהוא רק ספק מנהג.

ולענין בני ספרד - יש בזה מנהגים שונים, ודעת ר' חיים פאלאג'י (מועד לכל חי, סי' ו' אות יא) להחמיר, ועי' כה"ח (סי' תצג סוס"ק ט).

²⁶ באופנים הנ"ל א. כשיש לו מטרה והנאה משמיעת המוזיקה בחתונה. ב. כשרוצה גם להשתתף בריקוד בחתונה, יש להסתפק האם כיון שבעלי השמחה מותרים לעשותה שנוהגים היתר בזה ממילא נחשבת סעודת מצוה ומותר לשמוע בה כלי נגינה ולרקוד בה, או שמא כיון שהאורח נוהג אבילות ואיסור בסעודת נישואין ממילא אין לו בה היתר שמיעת נגינה וריקוד בסעודת מצוה. ונראה שהמיקל בכך יש לו על מה לסמוך מהטעם הנזכר שנחשב לסעודת מצוה מחמת שבעלי השמחה נוהגים היתר.

²⁷ יש לדון האם מותר לנשים להסתפר בספירת העומר, ואף שהותר לנשים להסתפר בחוה"מ (חוץ משיער הראש), ובביאור הלכה (סי' תצג ד"ה "נוהגים שלא להסתפר וכו'") כתב וז"ל: "ומ"מ אותן המותרין להסתפר בחוה"מ כבסימן תקל"א י"ל דגם בספירה שרי דלא עדיף מחוה"מ [פמ"ג]", ולכאורה יש להתיר להן תספורת, מ"מ אינו כן, כיון שכל הסיבה שמותר לנשים להסתפר בחול המועד היא בגלל צורך הגוף (כמבואר בבה"ל בסי' תקמו'), וודאי שזה לא שייך בימי הספירה, שהרי ימי הספירה הם ימי אבילות.

ולגבי תספורת נשים בשלושת השבועות פסק השו"ע (סי' תקנא' סעיף יב'): 'תספורת שבוע זה, אחד ראשו ואחד שער כל גופו - אסור', וכתב המשנ"ב בס"ק עט' בשם הפמ"ג "ואחד האיש ואחד האשה שווין לאיסור". לפי"ז צריך לומר שגם בספירת העומר - כמו שלאיש אסור להסתפר כך גם לאשה יהיה אסור להסתפר, ויאסר על נשים להסיר כל שער בגופן (גבות וכדו'), ואף אין סיבה לחלק בין תספורת הנעשית ע"י שיעור או לייזר או כל צורה שהיא, ובכל אופן הו' תספורת. ולדברי המשנ"ב הנ"ל לכאורה צריך לומר שגם בספירת העומר יהיה אסור לנשים לסדר גבות וכדו' (אא"כ הוא לצורך מצווה כל"ט), אבל שלא לצורך מצווה לכאורה יהיה אסור.

אמנם נחלקו השו"ע והרמ"א (יו"ד סי' שצ) לגבי אבילות, האם מותר לאשה להסתפר בתוך שלושים, השו"ע מתיר, והרמ"א מחמיר בזה. ולפי השו"ע שמותר להסתפר בתוך שלושים מסתבר שכמו שהותר באבילות כך גם יהיה מותר בספירת העומר, דאבילות בתוך שלושים חמורה יותר מספירת העומר, דדיני ספירת העומר החלו רק בזמן

²⁵ בגמרא (יבמות סב ע"א) שנינו "שנים עשר אלף זוגות תלמידים היו לו לרבי עקיבא מגבת עד אנטיפרס, וכולן מתו בפרק אחד מפני שלא נהגו כבוד זה בזה, תנא כולם מתו מפסח ועד עצרת". ומטעם זה כתבו הגאונים (שערי תשובה סימן ערה) שנהגו בימים אלו שלא לישא אשה ושלא להסתפר, משום אבילות על מיתת תלמידי רבי עקיבא. ואולם רבים מן הראשונים כתבו שלא מתו תלמידי רבי עקיבא בכל הימים שבין פסח לעצרת אלא בחלקם ונחלקו באלו ימים מתו, וממילא באלו ימים יש להתאבל וחמש שיטות בדבר: א. התשב"ץ (ח"א סימן קעח) הביא שדעת הרז"ה שמתו מיום שני של פסח עד יום ל"ד לעומר, ומשום שמצא בספר ישן שכתוב שמתו עד פרוס העצרת, ועד פרוס העצרת הוא טו' יום קודם חג העצרת, שכך מבואר בגמרא (מגילה כט ע"ב) שפרוס החג הוא טו' יום לפניו. וכן כתב הבית יוסף (סימן תצג) בדעת הטור שם. ב. המאירי (יבמות סב ע"ב) כתב שפסקו מלמות כבר ביום ל"ג לעומר. ג. רבינו ירוחם (אדם וחוה נתיב ה"ד) כתב בשם התוספות שמיתת תלמידי רבי עקיבא היתה בל"ג יום שאין אומרים בהם תחנון מתוך כל ימי הספירה. ד. דעת המהרי"ל (הלכות שני חמישי ושני) שמתו ל"ב יום. ה. דעת הלבוש (סימן תצג) שמתו במשך כל ימי העומר חוץ מיום ל"ג בעומר בלבד, שביום ל"ג לא מתו.

ובפסק ההלכה נחלקו השלחן ערוך והרמ"א: השלחן ערוך פסק כדעת הרז"ה והטור שמיתתם הייתה עד יום ל"ד בעומר, ומשום כך יש לנהוג מנהגי אבילות אלו עד יום ל"ד בעומר, אלא שמקצת היום ככולו וכבר עם תחילת היום מותרים. והרמ"א פסק שמנהגי האבילות עד יום ל"ג בעומר הם וביום ל"ג בעומר כבר מותרים בתספורת. וביאר בדרכי משה (אות ג) שפסק בזה כדעת מהרי"ל שמיתתם הייתה ל"ב ימים בלבד, ומשום כך בל"ג בעומר מותרים בתספורת. ובפשוטו מבואר שמל"ג בעומר מותר להסתפר, וכן מותר נישואים, וריקודים ומחולות, וכן שמיעת מוזיקה שדינה כריקודים ומחולות.

אולם כתב הט"ז (שם ס"ק ג) שאף שמותרים בתספורת מיום ל"ג בעומר, מכל מקום נהגו שאין נושאים נשים בימי הספירה אף אחר ל"ג בעומר, משום אבילות על הגזירות הקשות שהיו בקהילות אשכנז בשנת תתנ"ו, אלא שלא החמירו באבילות זו אלא לענין נישואין שהיא שמחה יתירה אבל בתספורת הקלו.

והנה מצינו באלוה רבה (שם ס"ק ב) שהסתפק האם אותם הנוהגים היתר בתספורת עד ר"ח אייר, ומראש חודש סיון עד שבועות, מותרים אף בריקודים ומחולות של רשות או שאין ההיתר אלא לענין תספורת. והובאו דבריו בפמ"ג (א"א ס"ק א) ובשער הציון (שם ס"ק ד).

ונראה לבאר דהסתפקו עפ"י דברי הט"ז הנ"ל, דשמא מאותו טעם שאין נושאים נשים לאחר ל"ג בעומר [מפני הגזרות בשנת תתנ"ו] ה"ה שאין לעשות ריקודים ומחולות של רשות [וכן אין לשמוע מוזיקה], דכל ההיתר נאמר רק לענין התספורת.

תספורת קטנים בספה"ע

שאלה: האם מותר לספר ילדים בימי הספירה.

תשובה: נהגו להחמיר בזה, אך במקום הצורך (כגון שהשערות מפריעות לילד) – מותר²⁸.

גילוח שפם בספה"ע

שאלה: האם מותר לגלח את השפם בימי הספירה.

תשובה: שפם המעכב את האכילה מותר לגלחו, ושאינו מעכב – אסור²⁹.

מנהג האריז"ל לענין תספורת בימי העומר

שאלה: הנוהגים כמנהגי האריז"ל, באלו ימים מימי העומר מותרים בתספורת.

תשובה: הנוהגים כמנהגי האריז"ל לא יסתפרו עד ליל מט' לעומר (ואף שיש המחמירים שלא להסתפר בלילה – כאן מותר)³⁰. אמנם במקום צורך למי שהדבר קשה לו אפשר להסתפר ביום מח' ואף בליל מח' לעומר.

טעם האסור הוא משום שעל פי סוד ימים אלו ימי דין התלויים בשערות, ואין לגלח בהם השערות³¹.

אכילה קודם ספירת העומר

שאלה: אחר שהגיע זמן הספירה, האם מותר להתחיל לאכול קודם ספירת העומר.

תשובה: אסור, ואף כשיש מנין קבוע אסור, אולם אם מעמיד שומר שיזכיר לו להתפלל ולספור מותר³², וכן נראה

מורה באצבע אות רכא' כתב 'גם מ"ש קצת דביום מח' שרי, ליתא, דרבינו האריז"ל לא היה מגלח אלא בערב החג דוקא'.

ואמנם מהר"ש ויטאל העיד בשעה"כ על אביו מהרח"ו שגילח ביום מ"ח לעומר, וביאר שם טעמו, עיי"ש.

ובשו"ת מנחת אלעזר חלק ג' סימן סה' כתב: 'אשר שאלת בדבר הגלוח בעש"ק שקודם חג השבועות וכו', והאמת יור' דרכו שהי' לו טעם עפ"י סוד שיש לגלח ביום מ"ח עיין שם טעמו של מהר"ש ויטאל (עפ"י סוד) שחשב בדעתו. ואיך שייך לחלוק בחכמת האמת על מרן מהרח"ו ז"ל דגם בשאר השנים הי' מגלח ביום מ"ח ואיך יהי' שום א' גם אם כגובה ארזים גובהו לחלוק עליו אשר ממנו יתד ממנו פינה בחכמת האמת שגילה האריז"ל ואשר הגיד כי לא בא לעוה"ז רק בשבילו ללמדו חכמת האמת ורק ע"י כתביו אח"כ זכינו כמציץ מן החרכים לכהאריז"ל כנודע ואיך יעלה על הדעת שלא לעשות כמוהו עכ"פ כשחל ערב שבועות בש"ק כנז' וכו', ע"כ בודאי נאמנה עדותו של מהר"ש ויטאל זצ"ל זי"ע וסידורו וכתביו'.

ולענין אם להסתפר ביום מט' או בלילו, בספר בית מועד המיוחס למהרח"ו העיד שתלמידי האריז"ל היו מסתפרים בליל מט' לעומר אחרי ספירת העומר.

³¹ השערי תשובה (סימן תצ"ט ס"ק ד) הביא שכתב באגרות הרמ"ז (סימן ב) שלפי מנהג האריז"ל אין לגלח השערות בכל ימי הספירה ואפילו לכבוד ברית מילה, לפי שימי דין הם. וכן הביא מהרח"ו בפרי עץ חיים (שער כב פ"ז) והרש"ש בנהר שלום (דף כה) מהאריז"ל ז"ל שכוון שימי העומר ימי דין הם אין לגלח בהם השערות. ומטעם זה הנוהגים כמנהגי האריז"ל ז"ל מחמירים שלא לגלח השערות בכל ימי העומר מלבד בערב חג השבועות.

³² כתב הרמ"א (סימן תפט ס"ד) "וכשהגיע זמן הספירה אסורים לאכול עד שיספור", וכתבו המגן אברהם (שם ס"ק יא) והגר"א (שם ס"ק ו) שזמן הספירה הוא משעת צאת הכוכבים, שמשעה זו אסור להתחיל לאכול סעודה קודם שיספור העומר. וכתב המשנה ברורה (שם ס"ק כג) שאם לא התפלל ערבית אסור באכילה אף משום מצות קריאת שמע שאסור לאכול קודם שיקרא קריאת שמע של ערבית כמבואר בשלחן ערוך (סימן רלה ס"ב). וכתב עוד המשנה ברורה (שם ס"ק כ) שכפי המבואר בשלחן ערוך לענין תפילת מנחה (סימן רלב ס"ב), ולענין קריאת שמע (שלחן ערוך שם), ולענין מצות קריאת מגילה (סימן תרצב ס"ד), הרי שלא רק מזמן המצוה אסור להתחיל לאכול סעודה, אלא אף מחצי שעה סמוך לזמן המצוה אסור להתחיל באכילה שמה ימשך, ומטעם זה אף לענין מצות ספירת העומר אסור בסעודה

הגאונים. ואם השו"ע פוסק שלאשה נשואה מותר להסתפר בתוך השלושים כדי שלא תתגנה על בעלה או לבחורה לצורך שידוכים (עי' שו"ת חיים שאל סי' ב), א"כ ה"ה בספה"ע שמותר לנשים להסתפר.

ולדעת הרמ"א שאוסר לאשה להסתפר בתוך שלושים של אבילות, יש לדון האם גם בימי הספירה יהיה אסור, או שמא ספירת העומר דינה קל יותר כיון שהיא מנהג מאוחר ואפשר להקל לנשים. ולמעשה נראה שאפשר להתיר לנשים נשואות או לבחורות בשידוכים להסתפר במקום הצורך.

²⁸ בהערה הקודמת הובאו דברי הבה"ל בסי' תצ"ג שמי שמותר לו להסתפר בחול המועד – מותר לו להסתפר אף בימי ספירת העומר, ולפי"ז כיון שנפסק בשו"ע סי' תקלא' שמותר לגלח קטן במועד אם יש שער שמציק לו, כיון שאין האשם בו במה שלא הסתפר מקודם, א"כ גם בימי הספירה יהיה מותר לספר קטנים. והמשנ"ב בסי' תקנא' ס"ק פב' לגבי שלושת השבועות מביא מחלוקת האם האיסור לספר קטנים הוא דווקא בשבוע שחל בו, ופסק שעד שבוע שחל בו אפשר להקל לקטנים, ולפי"ז בספירת העומר אפשר להקל לספר קטנים. אך למעשה נהגו להחמיר שלא לספר, ורק במקום הצורך כגון שיש לקטנים שערות המפריעות להם או שסובלים מכינים וכו', אפשר להקל לספר אותם.

²⁹ לפי האמור בבה"ל שהובא בהערות הקודמות, הרי בחול המועד מותר לגלח שפם אף כשאינו מעכב את האכילה (כמבואר בס' תקלא'), ובשלושת השבועות מותר לגלחו רק אם הוא מעכב את האכילה (כמבואר בסי' תקנא'). ועל כן בימי הספירה, שפם המעכב את האכילה ודאי שמותר לגלחו כשם שמותר בשלושת השבועות, ושפם שאינו מעכב את האכילה יש לדון האם דינו כבחול המועד שמותר או שימי הספירה חמורים יותר ואסור כבשלושת השבועות. ולמעשה מסתבר שדינו כבשלושת השבועות שרק כשהוא מעכב את האכילה מותר, ואם לאו – אסור.

³⁰ בספר שעה"כ (שלהי דרוש אחרון מדרושי העומר) כתב: 'מורי זלה"ה, לא היה מסתפר מערב פסח עד ערב שבועות כלל ועיקר, לא בר"ח ולא בל"ג בעומר'. וכ"כ הרש"ש בספר נהר שלום דף כה ע"ד, 'ובענין הגלוח בימי העומר צריך להזהר לשמור מאד שלא לגלח בשום אופן אלא ביום מ"ט וכמנהג האריז"ל זלה"ה ולא כמ"ש קצת מקובלים אחרים לגלח (ע"ב) במ"ח וכו'. ובשערי תשובה סימן תצ"ג ס"ק ח' כתב 'ובשם האריז"ל ז"ל כתבו שלא להסתפר כלל עד ערב חג השבועות וכו'.

ומבואר בברכ"י סי' תצ"ג סק"ו ש'לכן הנוהגים כמנהג האריז"ל ראוי להחמיר עד ערב שבועות אם לא על פי סיבה', עכ"ד. וכ"כ בספרו

ספירה בברכה למי שיחסר ספירת חלק מהימים

שאלה: אדם שיודע שיצטרך לחסר יום אחד מהספירה, כגון שיעבור ניתוח בימי הספירה ויהיה בהרדמה למשך כמה ימים ולא יוכל לספור, האם רשאי להתחיל לספור בברכה, או שמא כיון שיחסרו לו מימי הספירה וימצאו ברכותיו למפרע לבטלה, לא יברך על הספירה.

תשובה: יכול לספור בברכה, שכיון שספירתו עד עתה כסדר היא נחשב הוא בגדר תמימות אף שאחר כך יחסר בספירתו, ועוד טעמים יש להקל בזה, וראה הערה³⁵.

המצוה שכל שלא ספר כל הימים כולם אין כאן מצוה כלל. ואמנם כך היה נראה אף מדברי המשנה ברורה (סימן תפט סק"ג) שכתב שאף שהנשים קיבלו על עצמם ספירת העומר כחובה, מכל מקום לא יברכו על ספירתן, כיון שודאי יטעו ביום אחד ונמצאת ברכתם לבטלה. ומבואר מזה שאף קודם שטעו אין להם לברך משום שאם יטעו נמצא למפרע שברכותיהן לבטלה, ואמנם כן כתב החיד"א (עבודת הקודש מורה באצבע אות ריז) שמי שחיסר ספירת יום אחד נמצאו כל ברכותיו למפרע לבטלה, שהרי לא קיים המצוה לספור כל מ"ט הימים.

ומטעם זה היה נראה לכאורה שהיודע שעליו לחסר מלספור חלק מימי הספירה כגון שעליו לעבור ניתוח עם הרדמה וכיוצא בזה, לא יברך על הספירה שסופר מתחילה, שאם יברך נמצאת ברכתו לבטלה לדעת הבה"ג שחשש לה השלחן ערוך.

אולם מצינו בשו"ת קנאת סופרים (עמ' פ ד"ה ובנידון הספירה) ובבן איש חי (רב פעלים ח"ג סימן לב) שכתבו שאף לדעת בה"ג אין ברכותיו של המחסר ספירת חלק מימי הספירה לבטלה אלא אותן שבירך אחר שחיסר, אבל אותן שבירך קודם שחיסר אין לבטלה, ונראה שביאור דבריהם משום שסברו שטעמו של הבה"ג שהמחסר ימים בספירה לא ימשיך לספור, אינו משום שספירת כל מ"ט הימים מצוה אחת היא ובהעדר יום אחד אין כאן מצוה כלל, אלא טעמו משום שמדין תמימות למדים מהות המצוה, שמהות המצוה היא ספירת ומנין הימים ברצף, וחיסור יום אחד מבטל המנין כולו, שכל עיקרו של מנין הוא ספירה של כל חלק וחלק מהמנין, ומטעם זה אם חיסר יום אחד אין כאן מנין ולא יכול להמשיך לקיים המצוה ולספור בברכה, אולם קודם שחיסר אף אם יודע שעליו לחסר בהמשך הימים, מכל מקום קודם שחיסר הרי ספירתו מנין שלם היא בלא חיסור, וכל שמונה באופן מנין הראוי אין בו חסרון ויכול לברך. ויש להוכיח כדרך זו בביאור דין תמימות מדברי הרי"ף גיאות בשם רב האי גאון (הובא בביאור הלכה סימן תפט ס"ח ד"ה סופר) שכתב שאם שכח לספור יום אחד יספור ביום שאחריו שתי ספירות, ויאמר אתמול היה כך וכך והיום כך וכך לעומר, ובה מקיים דין תמימות, עכ"ד, ומבואר כדרך זו שדין תמימות הוא בהגדרת המנין שרק כאשר המנין תמים בלא חיסור אז הוא נחשב תמימות, אבל אינו גדר במצוה שכל הימים מצוה אחת היא, שאם היה גדר במצוה מה יועיל ספירה שסופר ביום המחרת, והרי סוף סוף מצות אתמול לא קיים ואין לה תשלומין, והרי חיסר חלק מחלקי המצוה, ומוכח שאף לדעת בה"ג כל יום מצוה בפני עצמה ומטעם זה מברך בכל יום על המצוה, ורק שמדין תמימות שיהיה המנין תמים בלא חיסור, ומטעם זה סבר בה"ג שאם חיסר יום אחד אין המנין תמים והפסיד קיום מצותו, והרי"ף גאות סבר שאפשר להשלים ביום המחרת מנין האתמול.

ואמנם אף בדברי המשנה ברורה בשם השלחן שלמה שכתב שלא יברכו הנשים על ספירתן שמא יטעו לא כתב הטעם שמא יחסרו, אלא

שאם שם שעון מעורר או התראה בפלאפון וכתוב על זה ספירת העומר מהני.

ספירה קודם התפילה

שאלה: האם מותר לספור ספירת העומר לפני תפילת ערבית.

תשובה: המתפלל ערבית ביחידות ורוצה לספור ספירת העומר מיד בתחילת הלילה לפני שמתפלל כיון שחושש שישכח לספור אחר כך - מותר לספור ספה"ע לפני תפילת ערבית³³, אך אם מתפלל בשעה מאוחרת יותר במנין - יספור בערבית עם הציבור³⁴.

מחצי שעה קודם המצוה, ואולם מכל מקום במקום שהשמש קורא לתפילה ולספירה יכול להתחיל בסעודה בחצי שעה זו שיכול לסמוך על קריאת השמש שתזכיר לו, אך אין קריאת השמש מועלת אלא לענין חצי שעה שקודם זמן המצוה, אבל בהגיע זמן המצוה אסור להתחיל לאכול אף במקום שהשמש קורא. ואולם לענין קריאת שמע מצינו במשנה ברורה (סימן רלה ס"ק יח) שהביא דעת מגן אברהם שם (ס"ק ד) שאף אחר שהגיע זמן המצוה מועיל להעמיד שומר שיזכיר לו המצוה, ויכול להתחיל לאכול. ויש לחלק ששמש בלבד הוא שאינו מועיל משהגיע זמן המצוה, שכיון שאינו מיוחד להזכיר לאדם זה יש לחוש שמא ימשך, אבל שומר פרטי לאדם זה מועיל אף אחר שהגיע זמן המצוה. ומטעם זה אם מעמיד שומר יכול להתחיל לאכול אף אחר שהגיע זמן המצוה.

³³ מפני שהסיבה שסופרים תמיד לאחריה היא כיון שתדיר ואינו תדיר - תדיר קודם, אבל כאשר מתכוון להתפלל מעריב מאוחר יותר ביחידות, לא שייך בזה דין קדימה של תדיר (כמבואר בס' רפ"ו סע' ג'), ואדרבה יש ענין שיספור מיד בתחילת הלילה כמבואר בחי"א כלל קלא' ס"ב ובשו"ע הרב סימן תפט' ס' ג' וכו' במשנ"ב סימן תפט' ס"ק ב' שיש מצווה לספור בתחילת הלילה משום תמימות. אמנם בר"ן סוף ער"פ משמע שרק בלילה הראשון יש דין לספור בתחילת הלילה משום תמימות.

³⁴ כיון שהוא ישכח שכבר ספר את העומר ויספור בטעות שוב עם הציבור, וכן יש לחשוש שכיון שלא סופר עם הציבור ישכח לגמרי לספור (ועי' חק יעקב תפט' ס"ק טז בשם השל"ה שיש מעלה לספור בציבור).

³⁵ נחלקו הראשונים בדין השוכח לספור יום אחד מימי ספירת העומר, דעת הבה"ג (הובאה בתוספות מנחות סו ע"א ד"ה זכר, וברא"ש פסחים פ"י סימן מא, וברבינו ירוחם אדם וחווה נתיב ח"ד) שהשוכח לספור יום אחד שוב אינו יכול לספור בשאר הימים, שכיון שבמצות הספירה נאמר "תמימות תהינה", הרי שאם חסר יום אחד אין כאן "תמימות". ודעת ר"י (הובאה ברא"ש וברבינו ירוחם שם, וכן הביא הריטב"א מגילה כא ע"א ד"ה דאמר מר) שאף השוכח לספור יום אחד יכול להמשיך לספור שאר הימים בברכה, שכל יום מצוה בפני עצמה היא. ולהלכה כתב השלחן ערוך (סימן תפט' ס"ח) "אם שכח לברך באחד מהימים בין יום ראשון בין משאר ימים סופר בשאר ימים בלא ברכה, אבל אם הוא מסופק אם דילג יום אחד ולא ספר, סופר בשאר ימים בברכה".

והנה לכאורה נראה שטעמו של הבה"ג משום שמדין תמימות נלמד שמצוות ספירת כל מ"ט ימי העומר מצוה אחת היא, ומשום כך אם חיסר יום אחד שוב אינו יכול לברך על ספירתו שהרי לא קיים המצוה, ולפי זה אדם היודע שיחסר מלספור אחד מימי הספירה אינו יכול לברך אף על אותם הימים שסופר, שהרי אף בימים אלו שספר לא התקיימה

ספר כראוי וחזר בטעות מספירה זו תוך כדי דיבור

שאלה: אדם שספר שני ימים לעומר ותיקנו חברו שהיום שלושה ימים, ובתוך כדי דיבור תיקן וספר היום שלושה ימים בעומר, וביום שאחרי כן מצא שספירה ראשונה היתה הנכונה ובאמת יום שני לעומר היה אותו היום, האם מועלת ספירתו, או כיון ששינה תוך כדי דיבור בטלה ספירה הראשונה ונמצא שלא ספר יום זה כראוי, ועליו לספור שאר הימים בלא ברכה כדין המחסר יום אחד בספירה.

תשובה: יכול להמשיך ולספור בברכה, שנחשב שספר אותו היום כראוי, שחזרה בתוך כדי דיבור אינה מועילה אלא לתקן דיבורו ולא לקלקל³⁶.

נזכר ביום שלא ספר

שאלה: מי שנזכר ביום שלא ספר ספירת העומר בליל אמש, כיצד ינהג.

תשובה: יספור ביום בלא ברכה וימשיך בימים הבאים לספור בברכה. ואם נזכר אחרי השקיעה – ראה להלן בשאלה 'נזכר אחר השקיעה ששכח לספור ספירת יום האתמול'.

המסופק אם ספר

שאלה: אדם המסתפק אם ספר או לא באחד הימים שעברו, כיצד ינהג.

תשובה: ימשיך לספור בברכה, ורק מי שבודאי לא ספר באחד הימים – לא ביום ולא בלילה – ממשיך לספור אחר כך בלא ברכה, אבל אם מסופק אם ספר אתמול או לא, יכול להמשיך לספור בברכה³⁷.

מסופק אם ספר ביום

שאלה: אדם ששכח לספור באחד הלילות ומסופק אם ספר ביום או שאף ביום שכח לספור, האם רשאי להמשיך לספור בשאר הימים בברכה.

תשובה: יכול להמשיך ולספור בשאר הימים בברכה³⁸.

ערבים מבטלת ברכת יוצר אור שפתח בה. וכן מצינו במשנה ברורה (סי' מו סק"כ) לענין ברכות השחר שאם אחר ברכת שלא עשני אשה, פתח בהזכרת השם על דעת לברך מלביש ערומים וכך סיים, אולם תוך כדי דיבור תיקן לפוקח עורים שיהיה כסדר הברכות, יצא ידי חובת ברכת מלביש ערומים, שאין הסדר מעכב. ומבואר שאף שתוך כדי דיבור חזר בו ואמר פוקח עורים, מכל מקום כיון שבעת הזכרת השם היה על דעת לברך מלביש ערומים, אין חזרתו תוך כדי דיבור מקלקלת הברכה שאין חזרה תוך כדי דיבור מועלת אלא לתקן הברכה.

ואמנם יסוד הדברים מצינו כבר בדברי הרמב"ן במלחמות (ברכות יב ע"א), שבגמרא שם הסתפקו לענין מי שהתחיל לברך על שחר ברכת הגפן ותיקן תוך כדי דיבור וברך שהכל נהיה בדברו, אם מועיל התיקון, וכתב הרמב"ן שם שהטעם שמועיל התיקון הוא משום שכיון שתוך כדי דיבור הוסיף ברכת שהכל נהיה בדברו, לא גרע במה שהוסיף בשבח הקל ובירך גם בורא פרי הגפן, שסוף סוף הרי ברך גם ברכת שהכל נהיה בדברו, ומבואר מדבריו שדין חזרה תוך כדי דיבור אינו ביטול הדיבור שאמר אלא תוספת דיבור נכון, ואם כן אין זה מועיל אלא לתקן, שאם חסר הדיבור הרצוי, על ידי שהוסיף אותו תוך כדי דיבור לדבריו נחשב שנכלל הוא בכלל דבריו, אבל אם אמר הדיבור הנכון והוסיף אחר כך דיבור שאינו נכון, אינו מחסר בתוספת זו את דיבורו הנכון. ומטעם זה אף הסופר ספירה כראוי וחזר בו לספור ספירה מוטעית, אין חזרה זו מבטלת ספירה ראשונה שספר כראוי, ועולה לו לספירה כהוגן.

³⁷ והטעם משום דהוי ספק ספיקא, כיון שלפי רוב הראשונים כל יום ויום הוא מצוה בפני עצמה, ורק לכתחילה חוששים לשיטת הבה"ג שזו מצווה אחת ארוכה, וממילא במקום שיש ספק אז אנחנו מצרפים את דעת רוב הראשונים ויכול להמשיך לספור בברכה. ואף שלדעת הבה"ג היא מצווה אחת ארוכה, כאן מאחר ויש צד שכן ספר – ממשיך לספור בברכה (עי' סימן תפט' סעיף ח).

³⁸ נחלקו הראשונים בדיון מי שלא ספר בלילה אם יכול לספור ביום, דעת תוספות (מנחות שם), הריב"ן (פסחים קכא ע"ב ד"ה וספרתם), הרוקח (סוף סימן רצד), מהר"ם מרוטנברג (שו"ת סימן תרמה), הרשב"א והריטב"א (מגילה כא ע"א ד"ה דאמר) שאין ספירת העומר

שמא יטעו, ונראה שבדקדוק כתב טעם זה שרק חשש טעות הוא שמונע שלא יברכו, שאם יברכו על ספירת יום עשרים ויספרו בטעות יום תשע עשרה נמצאת ברכתן לבטלה, אבל חשש שכחה אינו מונע מהן לברך כל שעוד לא שכחו, וטעם הדבר משום שקודם שחיסר אף לדעת הבה"ג יכול לברך ולא הפסיד מצותו. ומטעם זה נראה שאף אדם היודע שיחסר ספירת יום אחד מימי הספירה יכול לספור בברכה כל הימים שסופר קודם שמחסר שהרי תמימים הם בשעה זו.

ועוד נראה שאף אם מדיון תמימות שכל הימים מצוה אחת ובחיסור יום אחד בטל המצוה כולה, מכל מקום יש לצדד שיכול לברך על הימים שקודם החיסור, והוא על פי המבואר להלן בתשובת שאלת "מסופק אם שכח לספור אחד הימים כשקרוב הדבר ששכח", שעיקר ההלכה כדעת תוספות (מנחות סו ע"א ד"ה זכר) והרא"ש (פסחים פ"י סי' מא) שאין חסרון יום אחד מעכב מלספור בברכה, אלא שלענין מי שודאי שכח לספור יום אחד חששו לדעת הבה"ג לענין ברכה, שלא יברך שמא תהיה ברכתו לבטלה, אולם אם ספק שמא שכח פסק השלחן ערוך שיכול להמשיך לספור בברכה, ומטעם זה אפשר שאף מי שקבע תאריך לניתוח בימי הספירה שמחמת ניתוח זה לא יוכל לספור באותם ימים, מכל מקום כיון שאפשר הדבר שידחה הניתוח מאיזו סיבה, משום כך אין הדבר ודאי שיחסר מימי הספירה ואין לחוש בזה לדעת הבה"ג וממילא שיכול לברך על הימים שסופר.

³⁶ בשלחן ערוך (סימן נט ס"ב) נפסק לענין ברכות השחר שאם טעה וברך בשחרית את ברכת מעריב ערבים אף שסיים וחתם בחתימת יוצר המאורות לא יצא ידי חובה, וכמו כן אם ברך בשחרית יוצר אור וחתם בהמעריב ערבים לא יצא ידי חובה, שצריך גם לפתוח וגם לחתום בשל שחרית. אולם אם פתח ביוצר אור והמשיך במעריב ערבים וחתם ביוצר המאורות יצא ידי חובה, כיון שפתח וסיים בשל שחרית. וכתב המשנה ברורה שם (ס"ק ט) בשם הפרי מגדים, שאף שתוך כדי דיבור של ברכת יוצר אור חזר בו ואמר המעריב ערבים מכל מקום נחשב שיש בידו פתיחה וחתומה של ברכת יוצר אור, שאין חזרתו תוך כדי דיבור מבטלת פתיחה שפתח ובירך יוצר אור, משום שתוך כדי דיבור אינו מועיל להחשב חזרה לבטל דיבור ראשון אלא במקום שבא לתקן ולהועיל, אבל אינו נחשב חזרה כשאינו במקומו ובא לקלקל, ומשום כך כיון שבשחרית אין לברך מעריב ערבים אין חזרה זו שחזר לברך מעריב

נזכר אחר השקיעה ששכח לספור ספירת יום האתמול

שאלה: שכח לספור ספירת העומר ונזכר למחרת אחר השקיעה וספר, האם יכול להמשיך לספור בשאר הימים בברכה.

תשובה: אם נזכר לספור קודם שעברו שלוש עשרה דקות וחצי מהשקיעה, יכול להמשיך בשאר הימים לספור בברכה, שכן שספק יום הוא, מצטרף ספק זה לספק שמא המחסר יום אחד אינו מחסר בספירה כולה ויכול לברך בשאר הימים³⁹.

כשרה אלא בלילה ומי שלא ספר בלילה אינו יכול לספור ביום, ודעת רב האי גאון (הובא בר"ן פסחים קכ"א ע"ב ד"ה וכתב) הרמב"ם (תמידין ומוספין פ"ז הכ"ג), ובה"ג (הובא בתוספות מנחות שם) שבדיעבד יכול לספור ביום. ולהלכה פסק השלחן ערוך (שם ס"ז) "שכח ולא ספר בלילה יספור ביום בלא ברכה". וביאר המשנה ברורה (שם ס"ק לד) שמספק פסק השלחן ערוך שיספור ביום לחוש לדעת הרמב"ם שספירה כשרה ביום, אבל סופר בלא ברכה כפי דעת תוספות וסיעתם שספירה אינה כשרה אלא בלילה. והנה כתב התרומת הדשן (סימן לז) שאף שהשוכח לספור יום אחד שוב אינו סופר בברכה, מכל מקום אם מסופק אם שכח יכול להמשיך לספור בברכה, וכמו כן אם ספר ביום יכול להמשיך ולספור בשאר הימים בברכה, וכן פסק המשנה ברורה (שער הציון שם אות מה) וביאר שטעם הדבר משום ספק ספיקא הוא, שמא הלכה כדעת הרמב"ם שספירה ביום כשרה ונמצא שלא חסר בספירתו, ואף לדעת התוספות שספירה אינה כשרה אלא בלילה, שמא הלכה כדעת ר"י שאף מי שחסר יום אחד יכול לספור בשאר הימים בברכה. ומטעם זה נראה שאף המסופק אם ספר ביום, כיון שיש צד שאכן קיים הספירה נמצא שיש כאן ספק ספיקא שמא הלכה שיכול להמשיך לספור בברכה.

³⁹ נחלקו הראשונים בדיון השוכח לספור יום אחד מימי ספירת העומר, דעת הבה"ג (הובאה בתוספות מנחות סו ע"א ד"ה זכר, וברא"ש פסחים פ"י סימן מא, וברבינו ירוחם אדם וחווה נתיב ח"ד) שהשוכח לספור יום אחד שוב אינו יכול לספור בשאר הימים, שכן שבמצות הספירה נאמר "תמימות תהינה", הרי שאם חסר יום אחד אין כאן "תמימות". ודעת ר"י (הובאה ברא"ש וברבינו ירוחם שם, וכן הביא הריטב"א מגילה כ"א ע"א ד"ה דאמר מר) שאף השוכח לספור יום אחד יכול להמשיך לספור שאר הימים בברכה, שכל יום מצוה בפני עצמה היא. ולהלכה כתב השלחן ערוך (סימן תפט ס"ח) "אם שכח לברך באחד מהימים, בין יום ראשון בין משאר ימים סופר בשאר ימים בלא ברכה", וביארו הפרי חדש והאליה רבה (שם) שהכריע השלחן ערוך לספור בשאר הימים בלא ברכה משום ספק שמא הלכה כבה"ג שאין לספור בשאר הימים, ומטעם זה כתבו שראוי למצוא אדם שיוציאו ידי חובה לחוש לדעת ר"י שחייב הוא בספירה.

אולם כתב התרומת הדשן (סימן לז) שאף שהשוכח לספור יום אחד שוב אינו מברך, מכל מקום אם אין הדבר ברור לו ששכח לספור יום אחד אלא מסופק בדבר, יכול להמשיך בשאר הימים לספור בברכה, וכן פסק השלחן ערוך (שם ס"ח). וביאור טעמו של התרומת הדשן נחלקו הפוסקים: הפרי חדש (שם ס"ז) ביאר שהטעם משום שספק ספיקא הוא, שמא לא שכח לספור ואף אם שכח שמא הלכה כדעת ר"י שאף המחסר יום אחד מימי הספירה יכול לספור שאר הימים בברכה. והמאמר מרדכי (שם סק"ח) ביאר שטעם הדבר משום שכוון שיעיקר

להפסיק באמצע שמונה עשרה לצורך מצות ספירת העומר

שאלה: העומד באמצע תפילת שמונה עשרה ונזכר שלא ספר ספירת אותו היום, ואם ימתין עד סיום התפילה יעבור השקיעה ונמצא שיפסיד ספירת אותו היום, האם רשאי להפסיק ולספור ספירת העומר באמצע תפילת שמונה עשרה.

תשובה: לא יפסיק בתפילתו, ואולם אם יסיים קודם שלש עשרה דקות וחצי שאחר השקיעה יספור בלא ברכה וימשיך לספור בשאר הימים בברכה⁴⁰.

ההלכה כדעת הראשונים שכל יום מצוה בפני עצמה היא ואין ספירת יום אחד מעכבת, הרי שאף שחוששים לדעת הבה"ג לענין ברכה, מכל מקום אין זה אלא כאשר ודאי לו ששכח ספירת יום אחד, אבל במקום ספק שמא שכח, יכול לסמוך על דעת רוב הראשונים שכל יום מצוה בפני עצמה ואין חסרון יום אחד מעכבו בקיום המצוה ויכול לברך.

ומבואר מדברי הפרי חדש שספק ספיקא לחיוב בספירת העומר מחייב בברכה, שאף שספק ברכות להקל, מכל מקום בספק ספיקא אם חייב במצוה שהוכרע בהכרעת ספק ספיקא שחייב הוא במצוה, מחויב הוא ממילא אף בברכה, ומדברי המאמר מרדכי מבואר שכל שיש צד שספר ספירה כהוגן יכול להמשיך ולספור בשאר הימים בברכה.

והנה בגמרא (שבת לד ע"ב) שנינו שאחר שקיעת החמה הוא זמן בין השמשות ודינו כספק יום ספק לילה. לדעת רבי יהודה (שם), שיעור בין השמשות הוא כשיעור מהלך שלשת רבעי מיל. ולדעת רבי יוסי בין השמשות הוא כהרף עין, זה נכנס וזה יוצא. ולדעתו, עד כדי מהלך שלשת רבעי מיל לאחר שקיעת החמה, הוא ודאי יום, וזמן מועט לאחר מכן, כדי מהלך כחמישים אמה, מגיע זמן בין השמשות, שהוא כהרף עין. ומסקנת הגמרא שם (לה ב) שהלכה כדברי שניהם להחמיר. ובשיעור מהלך מיל נחלקו הראשונים, דעת התרומת הדשן (סימן קסז) שהוא שמונה עשרה דקות. וכן פסקו השלחן ערוך (סימן תנט), והרמ"א (סימן רסא). ונמצא לפי זה ששיעור מהלך שלשת רבעי מיל הוא שלש עשרה דקות וחצי. ומשום כך נראה שכל שנזכר לספור קודם שיעור זה של שלש עשרה דקות וחצי דקות אחר השקיעה יכול להמשיך ולספור בשאר הימים בברכה, שיש בזה ספק ספיקא שמא בין השמשות יום הוא ונמצא שספר ביום ולא חסר הספירה לדעת הרמב"ם, ואף אם תמצא לומר שבין השמשות לילה הוא או שספירה ביום פסולה, שמא הלכה כדעת ר"י שאף המחסר יום אחד בספירתו יכול להמשיך לספור בברכה. ומטעם זה יכול להמשיך לספור שאר הימים בברכה, וכמו כן לטעמו של המאמר מרדכי יש להקל בזה, שכוון שיש צד שזמן זה עדיין יום הוא הרי שהייתה ספירתו כראוי לפי צד זה, וכל שיש צד שספר כראוי יכול להמשיך ולספור בברכה.

ואמנם בדברי הרמב"ם בפירוש המשניות (פסחים פ"ג), מבואר ששיעור מהלך מיל הוא שני חומשי שעה, שהם עשרים וארבע דקות. וכן דעת רבינו עובדיה מברטנורא (שם). וכן פסק הגר"י. ולפי זה שיעור מהלך שלשת רבעי מיל הוא שמונה עשרה דקות, מכל מקום אם נזכר אחר שלש עשרה דקות וחצי דקות אין להקל לספור בשאר הימים בברכה משום דעה זו בשיעור בין השמשות, שכוון שהשלחן ערוך והרמ"א פסקו כדעות ששיעור בין השמשות שלש עשרה דקות אין להקל לברך ברכה נגד הכרעתם.

⁴⁰ המגן אברהם (סימן קכ"ט סק"מ) הביא דברי הרדב"ז (ח"א סימן רנג) שכתב שכהן המתפלל אם אין שם כהן אחר פוסק ועולה לדוכן ואם יש שם כהנים אינו פוסק, והוסיף על כך המגן אברהם שאם קראו לכהן זה

שאלה: אדם שקרב הדבר ששכח לספור באחד הלילות, אולם אינו ודאי לו ויש לו צד שלא שכח, האם רשאי לסמוך על צד זה ולהמשיך לספור בברכה.

תשובה: רשאי להמשיך לספור בברכה, שאף בספק של צד מיעוט שמא שכח יכול להצטרף לספק ספיקא⁴¹.

לעלות לדוכן אף אם יש שם כהנים אחרים עליו לעלות לברך, כיון שכאשר קוראים לו מחויב הוא במצות עשה לשאת כפיו, ומשום כך עליו להפסיק אף מתפילתו לצורך קיום המצוה. ולכאורה היה נראה מטעם זה שאף לענין מצות ספירת העומר כיון שמצוה עוברת היא עליו להפסיק מתפילתו בכדי שלא יפסיד המצוה.

אולם נראה שיש לחלק בזה, שהנה על עיקר דברי המגן אברהם יש להקשות למה לא יפטר הכהן ממצות נשיאת כפים משום שעוסק במצות תפילה הוא, והרי העוסק במצוה פטור מן המצוה אף אם עוסק במצוה מדרבנן כמבואר בערוך לנר (סוכה כה ע"א), [ועיין פרי מגדים סי' ע"ב, ובה"ל שם ד"ה ביום, מצפה איתן סוכה י', ובשו"ת אמ"ב או"ח סי' יג, ובקוב"ש חלק ב' סי' לב], והמוכרח לחלק שכיון שנשיאת כפים מענין התפילה היא ומקומה בעבודה, משום כך אין העוסק בתפילה פטור ממנה, שבאותה מצוה אין אומרים העוסק בה פטור מחיובים הקיימים בה, ומטעם זה חייב הכהן לישא כפיו, ואולם העוסק בתפילה פטור ממצות ספירת העומר, שהרי אינה שייכת לכתחילה ומצוה בפני עצמה, וכיון שפטור ממנה אסור להפסיק בתפילתו. ואולם אם יספור בביה"ש, בשאר הימים יכול להמשיך ולספור בברכה, שאם סופר בזמן בין השמשות קודם שלש עשרה דקות וחצי שאחר השקיעה יכול להמשיך בשאר הימים לספור בברכה כמבואר בתשובות לעיל.

ואולם יש לדון שאפשר שיוסיף קודם שומע תפילה בקשה פרטית שבה יזכיר מניין היום, כגון שיאמר יעזרני ה' להצליח ביום החמש ועשרים שהם שלשה שבועות וארבעה ימים לעומר וכו'.

⁴¹ כמבואר לעיל בתשובת לשאלה 'נזכר אחר השקיעה ששכח לספור ספירת יום האתמול', שהמסופק אם חיסר ספירת יום אחד מימי העומר יכול להמשיך ולספור שאר הימים בברכה, שאף שאם ודאי דילג יום אחד אינו סופר שאר הימים אלא בלא ברכה משום שחוששים לדעת הבה"ג שאם חיסר יום אחד ביטל המצוה, מכל מקום כאשר מסופק אם דילג הרי זה ספק ספיקא שאפשר שלא דילג כלל, ואף אם דילג שמא הלכה כתוספות (מנחות סו ע"א) שאף אם חיסר יום אחד לא הפסיד המצוה, ומשום כך יכול להמשיך ולספור שאר הימים בברכה. והנה מצינו בפוסקים שנחלקו בדיון היתר ספק ספיקא במקום שאחד הספיקות אינו שקול אלא יש רוב לאיסור, האם משום כך נחשב שספק זה הוכרע לאיסור ונמצא שלא נשאר אלא ספק אחד, או שמא יכול צד המיעוט להצטרף לספק השני ועדיין יש בו היתר של ספק ספיקא. הש"ך יו"ד סי' קי"ט (לג) הוכיח מדברי תוספות בכתובות (ט ע"א ד"ה 'ואי בעית') שבאופן זה אין בו היתר של ספק ספיקא ומשום כך פסק שכל שאחד הספיקות אינו שקול אינו נחשב ספק ספיקא. ואולם הסדרי טהרה (יו"ד סי' קפ"ט ס"ק טו) הוכיח מדברי תוספות בנדה (יח ע"א ד"ה שליאי) שאף באופן זה נחשב ספק ספיקא, שכיון שיסוד היתר ספק ספיקא משום רוב הוא כמבואר ברשב"א (שו"ת ח"א סימן תא), הרי שאף אם ספק אחד יש בו רוב להחמיר מכל מקום מיעוט להקל שיש בו מצטרף לספק השני השקול וממילא יש כאן רוב להחמיר,

שאלה: אדם ששמע ספירת העומר משליח ציבור, אבל לא ספר בעצמו, או שספר ספירה של יום אחד בטעות, האם עולה לו שמיעת הספירה משליח הציבור ויכול להמשיך לספור בשאר הימים בברכה.

תשובה: יש לדון ששמיעת ספירת הש"ץ עולה לו ויצא בה ידי חובה, ויכול להמשיך לספור שאר הימים בברכה, ועדיין יש לעיין בזה⁴².

והוכיח שכך היא גם דעת הרוקח (סימן שטו). וכן פסקו העונג יו"ט (או"ח סימן מו) והדברי מלכאל (ח"ב סימן נו), ועוד פוסקים. והנה נידון שלפנינו תלוי במחלוקת זו, ואמנם היה נראה שודאי לענין ברכה לבטלה יש להחמיר כדעת הש"ך שאין ספק זה נחשב ספק ספיקא ושוב דינו כדיון מי שודאי שכח ספירת יום אחד שאינו סופר שאר ימים בברכה, ועוד ששמיעת דברי המגן אברהם (סימן תסז ס"ק טז) שכתב שספק שאינו מצינו מצטרף לספק ספיקא מורה שדעתו כהש"ך, אכן בנידון זה יש להקל מטעם נוסף והוא לפי דעת המאמר מרדכי (סימן תפט סק"ח) ושו"ת בית שלמה (או"ח סימן קב) שביארו שעיקר טעמו של התרומת הדשן שהמסופק אם שכח יום אחד סופר שאר ימים בברכה, הוא משום שעיקר ההלכה כדעת תוספות במנחות (סו ע"א) ועוד רבים מהראשונים שאין ספירת יום אחד מעכבת, אלא שלענין מי שודאי שכח לספור אחד הימים החמירו לחוש לדעת הבה"ג שחסרון ספירת יום אחד מעכב המצוה, והחמירו שיספור בשאר ימים בלא ברכה, אולם מי שאין הדבר ודאי ששכח הספירה הניחוהו על עיקר הדיון שאין ספירת יום אחד מעכבת המצוה, ואם כן יש לומר שלענין שיהיה מוגדר שאין הדבר ודאי שחיסר הספירה מועיל לצרף צד מיעוט זה שמא ספר אף לדעת הש"ך ומשמעות המגן אברהם. ומטעם זה נראה שיכול להמשיך ולספור בשאר הימים בברכה.

⁴² בגמרא (מנחות סה ע"ב) שנינו "תנו רבנן וספרתם לכם שתהיה ספירה לכל אחד ואחד", ונחלקו הראשונים בביאור דרשה זו: האגודה (מנחות סימן לב) כתב שדרשה זו מלמדת שכל אחד חייב לספור בעצמו ואין אדם יוצא על ידי שמיעת חברו סופר, שאף שבכל המצוות התלויות באמירה הכלל הוא ששומע כעונה והשומע קידוש או ברכת המזון וכיוצא בזה מחברו יצא ידי חובה ששומע כעונה, לענין ספירת העומר אמרה התורה שעל כל אחד לספור בעצמו ולא לצאת מחברו. ואולם הרי"ף גאות (הלכות ספירת העומר) והרא"ש (פסחים פ"י סימן מא) פירשו שדרשה זו אינה מלמדת אלא שמצות הספירה מוטלת על כל אדם לספור או לצאת מחברו, ואינה מצוות קידוש היובל שאינה מוטלת אלא על בית דין בלבד, אמנם דינה ככל המצוות המוטלות על האדם שיכול לצאת מחברו מדיון שומע כעונה.

ובהכרעת ההלכה נחלקו הפוסקים: הלבוש (סימן תפט) והחק יעקב (שם סק"ד) פסקו כדעת האגודה שאין אדם יוצא ידי חובת מצות הספירה אלא כשסופר בעצמו, אבל בשמיעה מחברו אינו יוצא, והפרי חדש (ס"א) פסק כדעת הרא"ש שאדם יכול לצאת ידי מצות הספירה בשמיעתה מאחר. והמשנה ברורה (ביאור הלכה סימן תפט ד"ה ומצוה) אחר שהוכיח מדעת רש"י והרשב"א (מנחות שם) כדעת האגודה שאין אדם יוצא ידי המצוה בשמיעתה מאחר, ומאידך הוכיח מדברי האורחות חיים (הל' ספה"ע סימן ד) כדעת הרא"ש שיכול אדם לצאת ידי המצוה בשמיעתה מאחר, כתב שלכתחילה אין לצאת מאחר אולם בדיעבד יצא ידי חובה, ויספור בלא ברכה. ומטעם זה נראה שכמו כן השומע משליח ציבור ספירת העומר אף שלכתחילה לא עשה כראוי שהיה עליו לחוש ולספור בעצמו, מכל מקום יצא ידי חובה ויכול

שאלה: אשה הסופרת בכל יום בברכה, ובאחד מימי הספירה נזכרה שבלילה ספרה מנין שאינו נכון ותכף ספרה ביום המנין

להמשיך מעתה בספירת שאר הימים בברכה ואינו כהמחסר יום מהספירה.

ואמנם לכאורה אין הדברים אמורים אלא במי שכיון ליבו לצאת ידי המצוה כששמע מהש"ץ, שבאופן זה אף שלא נהג לכתחילה מכל מקום לענין שימשיך לספור בברכה נוקטים שיצא ידי חובה, ובפרט שלפי רוב הראשונים אף אם היה מחסר בספירה יכול היה להמשיך בספירה, אולם מי שלא כיון ליבו לצאת ידי חובת הספירה כששמע מהש"ץ הרי אינו יוצא ידי המצוה בשמיעת הספירה כפי שמבואר בשלחן ערוך (סימן רי"ג ס"ג) ששומע כעונה אינו מועיל שיצא השומע ידי הברכה אלא אם כיון השומע לצאת ידי חובה, ואם כן אדם שלא כיון לצאת אינו יוצא ידי חובת הספירה ושוב הרי זה כמחסר אחד מימי הספירה שפסק השלחן ערוך (ס"ד) שאינו יכול להמשיך לספור בברכה.

אולם נראה שמכל מקום יצא ידי חובה אף אם לא כיון לצאת, שהנה מצינו בשלחן ערוך הגר"ז (סימן תפט ס"ב) שכתב שכל השומע ספירת העומר מאחר ואינו מכיון שלא לצאת ידי חובה בשמיעה זו שוב אינו יכול לחזור ולספור בברכה, וביאור הדברים מבואר מדברי רבי עקיבא איגר (גליון השו"ע סימן רי"ג שם) שכתב שדברי השלחן ערוך אינם אמורים אלא לדעת הפוסקים שמצוות צריכות כונה, שמטעם זה אם לא כיון ליבו בשמיעת הברכה מהמברך אין מועיל בו דין שומע כעונה ואינו יוצא ידי חובה, אולם לדעת הפוסקים שמצוות אינם צריכות כונה יוצא ידי חובה בשמיעת הברכה אף אם לא כיון לצאת בשמיעה, שדין כוונת שומע אינו אלא מדין כוונת מצוה, ולמ"ד מצוות אינן צריכות כונה יוצא אף בלא כוונת שומע. ומטעם זה כל השומע ספירת העומר מהש"ץ יוצא בזה ידי חובה לדעת מאן דאמר מצוות אינן צריכות כונה, וכן משמע בגמ' (ראש השנה כח), ואף שנפסקה ההלכה כמאן דאמר מצוות צריכות כונה כמבואר בשלחן ערוך (סימן ס ס"ד) יש לחוש לדעה שאין צריכות כונה לענין חשש ברכה לבטלה ואינו יכול לחזור ולספור בברכה.

ולפי זה נראה שכמו כן לענין שימשיך לספור בשאר ימים בברכה יש לסמוך על מאן דאמר מצוות אינן צריכות כונה, כמבואר לעיל בתשובת שאלת "מסופק אם שכח לספור באחד הימים כשקרוב לזדאי ששכח" שאין המחסר ספירת יום אחד מפסיד מצוותו אלא כשזדאי חסר, שרק באופן זה חוששים לדעת בה"ג שחיסור יום אחד מפסיד המצוה, אבל כל שיש צד לצרף שמא הועילה ספירתו באותו יום ולא חסר, אף אם צד זה לא נפסק להלכה, מועיל הוא לענין שיכול להמשיך לספור בברכה, ומטעם זה אפשר לצרף דעת מאן דאמר מצוות אינן צריכות כונה [ודעת הרדב"ז (המובא במגן אברהם סימן ס) שפסק כדעתו לענין מצוות דרבנן], לענין שיכול להמשיך ולספור שאר הימים בברכה.

ואולם לכאורה אין הדברים אמורים אלא במי ששמע מהשלחן ציבור הספירה ומאיזו סיבה לא ספר בעצמו, שבאופן זה הוא שיצא ידי ספירה כאמור, אבל אם אחרי שהש"ץ ספר, ספר אף הוא ספירה אלא שטעה וספר יום שאינו נכון, הנה באופן זה אף למאן דאמר מצוות אינן צריכות כונה לא יצא ידי ספירה, שהרי כיון שבעת שהש"ץ ספר ושמע אותו היה בדעתו לספור בעצמו ולא לצאת ידי חובה משמיעת הש"ץ נמצא שלא יצא אף למאן דאמר זה, שכל שכיון במפורש שלא לצאת לא יצא ידי חובה אף אם מצוות אינן צריכות כונה, וכמו שמצינו בחתם סופר (או"ח סימן יז וסימן כא) שהמזכיר קידוש בתפילה אינו צריך לכוין במפורש שלא לצאת בזה ידי חובת קידוש בכדי שייצא ידי קידוש כשיקדש על היין בביתו, שכיון שחפץ לצאת באופן המהודר כשיקדש על היין, הרי

הנכון, אולם חוששת שמא זה כמה ימים שאינה סופרת מנין נכון, האם מותרת להמשיך לספור בברכה.

תשובה: יכולה להמשיך לספור בברכה. וראה הערה⁴³.

יש כאן אומדנא שאינו רוצה לצאת בקידוש בתפילה, וכמו כן השומע מש"ץ ספירת העומר וחפץ לספור בעצמו לצאת הדעות שאין שומע כעונה מועיל בספירת העומר הרי זה ככונה הפכית שלא לצאת. אולם נראה שכיון שכונתו הייתה בטעות, שהרי אם היה יודע שיספור ספירה מוטעית לא היה מיכון שלא לצאת בספירה זו, ועוד שמצינו דעת הרא"ה שאף אם כיון כונה הפכית יוצא ידי חובה למאן דאמר מצוות אינן צריכות כונה, ומטעם זה נראה שיכול לסמוך על דעת רוב הראשונים שאין חסרון יום מעכב, ויכול להמשיך לספור שאר הימים בברכה. ויש לדון שמא יש לחלק בין אופן ששמע מהש"ץ ולא ספר בעצמו כלל, לאופן ששמע מהש"ץ ולאחמ"כ ספר בעצמו ספירה בטעות, שבאופן זה יש יותר מקום לומר שכיון שספר בעצמו נראה יותר שאינו רוצה לצאת בספירת החזון, והוא ככונה הפכית, ועי' שו"ת שואל ומשיב (רביעאה, ח"ג סי' קכז).

⁴³ כפי שהובא לעיל בתשובת שאלת 'נזכר אחר השקיעה ששכח לספור ספירת יום האתמול', נחלקו הראשונים אם המחסר ספירת יום אחד מימי הספירה הפסיד הספירה כולה או שיכול להמשיך לספור שאר הימים בברכה, ופסק השלחן ערוך שמספק יספור שאר הימים בלא ברכה, אולם הובא דעת הפוסקים שאם מסופק אם חסר ספירת יום אחד מימי הספירה יכול להמשיך לספור שאר הימים בברכה, שמשום ספק ספיקא מחויב הוא בשאר הימים בספירה כדין, ומשום כך יכול לברך על ספירתו. ומטעם זה אף אשה זו המסופקת שמא לא ספרה כראוי ימי הספירה, יכולה להמשיך ולספור בברכה, שאף כאן ספק ספיקא הוא, שמא הלכה כדעת ר"י שכל יום מצוה בפני עצמה היא, ואף השוכח לספור יום מימי הספירה יכול להמשיך ולספור בברכה, ואף אם הלכה כדעת בה"ג שהשוכח אינו יכול להמשיך ולספור שאר הימים, מכל מקום שמא זו ספרה כראוי, שהרי מסופקת היא בכך ואין כאן ודאות.

ואמנם אף שכן הוא הדין לענין אדם המסופק, יש להסתפק שמא דין אשה חלוק בזה, שכיון שעיקר ההלכה שנשים פטורות ממצות ספירת העומר כמבואר ברמב"ם (תמידין ומוספין פ"ז הל' ד'), ובמגן אברהם (סימן תפט ס"ק א), ובמשנה ברורה (שם ס"ק ג) שמצות עשה שהזמן גרמא היא ונשים פטורות ממנה, אם כן אפשר שאין אומרים אצלה ספק ספיקא שתוכל לספור בברכה, שאפשר שאין ספק ספיקא מועיל לחייב בברכה אלא אצל האנשים שחייבים בספירה, שספק ספיקא מועיל לחייבם בצירוף חזקת חיוב שיש להם, אבל הנשים שאין להם חזקת חיוב אפשר שאין בספק ספיקא לבדו להכריע שיברכו, שהרי מצינו במשנה ברורה (סימן רטו ס"ק כ) שאין בספק ספיקא לבדו לחייב ברכה, שכתב שם המשנה ברורה בשם האחרונים שספק ברכות להקל הוא אפילו במקום ספק ספיקא לחייב ברכה, כגון אצל דבר שהוא בריה וספק כזית, שאף אם אין בו כזית אפשר שחייב הוא בברכה אחרונה משום הצד שעל בריה חייבים ברכה אחרונה, ומכל מקום אומרים בו ספק ברכות להקל שאין ספק ספיקא מחייב ברכה, ואם כן יש לשאול למה לענין ברכה על ספירת העומר חייב הוא בברכה במקום שמשום ספק ספיקא מצותו מצוה שיש לברך עליה, ויש לחלק שבספירת העומר נוסף לספק ספיקא יש בו גם חזקת חיוב שעומד כל אדם בחיוב ספירת העומר אלא אם כן הופקע בו אפשרות קיום חיוב זה כגון שחסר יום אחד בספירתו וכיוצא בו, ומשום כך במקום ספק ספיקא שלא הופקע חיובו נוסף לזה גם הכרעת חזקת החיוב שלא להפקיעו מחיובו, אך בנשים שאין בהם חיוב ורק שקבלוהו עליהם חובה כדברי מגן אברהם (סימן תפט ס"ק א) אפשר שספק ספיקא לבדו אין בו להכריע שיברכו. אלא שיש לומר שאין טעם חיוב ספירת העומר במקום ספק ספיקא משום צירוף חזקת חיוב, אלא ענינו משום שאחר שהוכרע לענין המצוה שבחיוב גמור הוא ממילא שאין ברכתו ברכה לבטלה, מה שאין כן לענין חיוב ברכה אחרונה שתחילת הנידון בברכה היא ובה אומרים ספק ברכות להקל אף במקום ספק ספיקא.

שאלה: האם מותר לעשות ריקודים ומחולות בליל ל"ג בעומר.

תשובה: מעיקר הדין נוהגים מנהגי אבילות אף בליל ל"ג בעומר, שרק ביומו של ל"ג בעומר פוסקים ממנהגי האבילות, אולם מותר לעשות ריקודים ומחולות לכבוד התנא רבי שמעון, כגון שרוקד על יד הדלקה לכבודו⁴⁴.

נישואין בליל ל"ג בעומר

שאלה: האם מותר לערוך נישואין בליל ל"ג בעומר.

תשובה: מעיקר הדין אין נושאין אשה בליל ל"ג בעומר, שמנהגי האבילות אינם פוסקים אלא ביום ל"ג בעומר לדעת

הרמ"א [וביום ל"ד לדעת השלחן ערוך], ובמקום צורך גדול, כגון בזמנינו שקשה להשיג אולמות לעריכת הנישואין ביום ל"ג בעומר, יש לסמוך על כמה מהפוסקים שהקלו אף בליל ל"ג בעומר, וראה הערה⁴⁵.

תספורת בליל ל"ג בעומר

שאלה: האם מותר להסתפר בליל ל"ג בעומר.

תשובה: אף שעיקר מנהגי אבילות אינם פוסקים אלא ביום ל"ג בעומר, מכל מקום לענין תספורת הקלו רבים מהפוסקים שבני אשכנז יכולים להסתפר כבר בליל ל"ג בעומר, ומכל מקום אין להקל אלא בשעת הדחק⁴⁶.

בעומר עצמו ולא מבערב כוונתו קודם ליל ל"ג בעומר היינו מבעוד יום של ערב ל"ג בעומר, אבל בלילו מותר להסתפר.

וטעם המקלים לפסוק מאבילות אף בליל ל"ג בעומר מצינו בפרי חדש (סימן תצ"ב) שביאר כדרך זו המבוארת לעיל שטעם השמחה ביום ל"ג בעומר משום שפסקו למות בו, כיון שמתו ל"ג ימים בלבד, ואף שביום ל"ג עצמו מתו, מכל מקום כיון שמקצת היום ככולו, הרי שרגע מעט שמתאבל ביום זה כבר יצא ידי חובתו ושוב פוסק מלהתאבל. והנה כתב הרמב"ן (תורת האדם שער האבילות אות פב) שמקצת היום ככולו לענין אבילות הוא אף הלילה, והיינו שאף מקצת אבילות בלילה נחשב ככולו ומועיל להפסיק האבילות, ואמנם לענין שאר דיני אבילות פסק השלחן ערוך (יו"ד סימן שצ"א) כדעת הרא"ש (מועד קטן פ"ג סימן ל) שאין מועיל אלא מקצת מן היום, מכל מקום כתב הפרי חדש (סימן תצ"ב) שלענין אבילות ימי הספירה שדינה קל יותר אפשר לסמוך על דעת הרמב"ן.

והמשנה ברורה (ס"ק יא) על דברי הרמ"א שאסר תספורת בליל ל"ג בעומר, הביא שדעת האליה רבה להקל שמותר להסתפר בליל ל"ג בעומר, ומשמע שפירש דברי הרמ"א כפשוטם על ליל ל"ג בעומר, אלא שהביא גם דעת האליה רבה להקל בזה, אולם הביא שכתב האליה רבה שלענין נישואין לא מצינו מקלים בזה, ומטעם זה נראה שאין לעשות נישואין בליל ל"ג בעומר [אם לא בשעת הדחק כדלהלן הערה 45], וכמו כן אין להקל בעשיית ריקודים ומחולות, שחמור דינם מנישואין שיש בהם מצוה, ואולם מדברי החיי אדם (שם) מבואר שיש להקל בריקודים הבאים לכבוד הילולת רבי שמעון בר יוחאי, ומטעם זה אף שאין לעשות ריקודים בליל ל"ג בעומר, מכל מקום בהדלקה הנעשית לכבוד התנא רבי שמעון בר יוחאי ניתן להקל בריקודים ומחולות ושמיצת כלי זמר.

⁴⁵ כמבואר בהערה לעיל נחלקו הפוסקים אם פוסקים ממנהגי אבילות כבר בליל ל"ג בעומר או רק ביומו, והובא שהכרעת המשנה ברורה שאף שלענין תספורת ניתן להקל בשעת הדחק בליל ל"ג בעומר, מכל מקום לענין נישואין לא מצינו שמקלים בזה. ומטעם זה נכון שלא לקבוע נישואין בליל ל"ג בעומר אלא רק ביומו. אולם מצינו בחתם סופר (או"ח סימן קמב) שכתב שבמקום שמקלים לענין תספורת קל וחומר שיש להקל לענין נישואין שמצוה יש בהן, והכף החיים (שם ס"ק מג) הביא רבים מהפוסקים שכתבו שיש להקל לענין עשיית נישואין בליל ל"ג בעומר. ומטעם זה נראה שבמקום שעת הדחק שלא מצוי אולמות לעשות החופה ביום ל"ג בעומר, והמתנה עד שלושת ימי הגבלה פעמים שיש בה נזק או תקלות ומכשול ח"ו, בן אשכנז המיקל בזה לעשות נישואין בליל ל"ג בעומר, או בן ספרד המיקל לעשות נישואין בליל ל"ד בעומר, יש לו על מי לסמוך.

⁴⁶ כמבואר בהערות לעיל נחלקו הפוסקים אם הפסקת האבילות בל"ג בעומר כבר מלילו היא או רק ביומו, והמשנה ברורה הביא דעת האליה רבה שהיקל לענין תספורת, ואמנם בדעת הרמ"א למד המשנה ברורה

⁴⁴ בגמרא (יבמות סב ע"ב) שנינו "שנים עשר אלף זוגות תלמידים היו לו לרבי עקיבא מגבת עד אנטיפרס, וכולן מתו בפרק אחד מפני שלא נהגו כבוד זה בזה, תנא כולם מתו מפסח ועד עצרת", ומטעם זה כתבו הגאונים (שערי תשובה סימן רעח) שנהגו בימים אלו שלא לישא אשה ושלא להסתפר, משום אבילות על מיתת תלמידי רבי עקיבא. ואולם רבים מן הראשונים כתבו שלא מתו תלמידי רבי עקיבא בכל הימים שבין פסח לעצרת אלא בחלקם ונחלקו באלו ימים מתו ולעיל בתשובת שאלת הימים בספירה שמותרים בריקודים ומחולות הובאו דעות הראשונים בזה: ובהכרעת ההלכה פסק השלחן ערוך (סימן תצ"ב) שיש לנהוג אבילות מפסח ועד אחר יום ל"ג בעומר, והרמ"א (שם) פסק שביום ל"ג בעומר עצמו כבר פוסקים מלהתאבל, וכתב עוד הרמ"א שביום זה של ל"ג בעומר מרבים בו שמחה ואין אומרים בו תחנון, וכתב הלבוש (ס"ב) שאף הנוהגים אבילות בכל ימי ספירת העומר [כפי שהובאו המנהגים בזה בתשובה שם], מכל מקום בל"ג בעומר אין נוהגים אבילות. ובטעם ריבוי השמחה כתב הרמ"א בשם מהרי"ל שהוא משום שפסקו תלמידי רבי עקיבא למות ביום זה, ובביאור הגר"א כתב שהוא כמו השמחה ששנינו בתענית (פ"ד מ"ט) שיש שמחה ביום שפסקו מתי מדבר מלמות. אולם החיי אדם (כלל קלא סי"א) והשדי חמד (מערכת ארץ ישראל אות ו) כתבו בשם החיד"א שיש לשמוח ביום זה משום שהוא יום הילולת רבי שמעון בר יוחאי [וראה בשד"ח שם שדן אם הוא יום הסתלקותו של רשב"י או שהוא היום שבו הוסמך על ידי רבו רבי עקיבא]. ואמנם במגן אברהם (סק"ג) הביא שגדול אחד היה רגיל לומר בכל יום מימי הספירה 'נחם', ואמר גם ביום ל"ג בעומר ונענש, ונודע לאר"י בחלום שעונשו של גדול זה על אמירת 'נחם' ביום ל"ג בעומר הוא.

ואולם כתב הרמ"א שאין פוסקים מאבילות ומרבים בשמחה בל"ג בעומר אלא ביומו, אבל בליל ל"ג בעומר נוהגים בו כשאר ימי הספירה, אמנם החק יעקב (שם ס"ק ו) כתב שמדברי מהר"א טירנא (מנהגים), מנהג כל השנה עמ' קסז) שכתב שאין אומרים תחנון במנחה של ערב ל"ג בעומר מבואר שדעתו שאין נוהגים אבילות אף בליל ל"ג בעומר, שהרי הטעם שאין אומרים תחנון במנחה שלפני יום טוב משום השמחה שיש בלילו, הרי שאף ליל ל"ג בעומר דינו כל"ג בעומר, וכתב שטעמו של הרמ"א שפסק שאין נוהגים שמחה בליל ל"ג בעומר משום שפסק כדעת מהרי"ל (דיני הימים שבין פסח לשבועות עמ' קנו) שאומרים תחנון במנחה שלפני ל"ג בעומר, אבל הנוהגים שלא לומר תחנון במנחה שלפני נוהגים שמחה אף בלילו, ומטעם זה פסק שמותר להסתפר בליל ל"ג בעומר. וכן פסק השלחן ערוך הרב (שם ס"ד). ואמנם מצינו שכבר קדם להם התרומות הדשן (הובא בלקט יושר סימן צז) שכתב שכיון שנוהגים שלא לומר תחנון במנחה שלפני ל"ג בעומר כמו כן נוהגים היתר בתספורת בליל ל"ג בעומר.

והמור וקציעה (שם סק"ב) כתב שאף דעת הרמ"א שמותר להסתפר כבר בליל ל"ג בעומר, ומה שכתב הרמ"א דאין להסתפר עד ל"ג

תספורת בע"ש לבעלי ברית שתהיה ביום א' שאחרי

שאלה: אב שבנו נימול ביום ראשון, וכן הסנדק, האם מותרים להסתפר כבר ביום שישי שלפניו כדין האמור לענין תספורת בל"ג בעומר שחל ביום ראשון.

תשובה: נכון להחמיר שיסתפר ביום ראשון, כיון שיש אומרים שרק לענין ל"ג בעומר שחל ביום ראשון התירו להסתפר ביום שישי שלפניו מפני כבוד השבת, כיון שידוע לכל שמשום ל"ג בעומר מסתפר, מה שאין כן לענין ברית פרטית של אדם לא התירו אלא באותו היום, אבל בשעת הדחק יכול להסתפר ביום שישי כיון שיש מהפוסקים הסוברים שאין לחלק בזה ודין בעל ברית כדין ל"ג בעומר, וראה בהערה⁴⁷.

תספורת אחר ל"ג בעומר

שאלה: האם מותר להסתפר אחרי ל"ג בעומר.

תשובה: המנהג הנפוץ הוא שאשכנזים מסתפרים מל"ג בעומר ואילך וספרדים מסתפרים מל"ד בעומר ואילך⁴⁸.

שאינן להקל אף לענין תספורת, אמנם כיון שמצינו במור וקציעה (שם סק"ב) שסבר שאף דעת הרמ"א להקל בזה משום כך אף שראוי להחמיר ולא להסתפר אלא ביום ל"ג בעומר מכל מקום המיקל יש לו על מי לסמוך.

⁴⁷ כתב בהגהות ומנהגים (מהר"א טירנא, מנהג של חודש אייר אות מח) שאם חל ברית מילה בימי העומר, מותר לבעל ברית להסתפר ביום הברית קודם המילה, וכן כתב הלקט יושר (ח"א עמ' צז) בשם המהרי"ק, אולם הביא שם שהתרומת הדשן נחלק וכתב שאין להתיר תספורת בימי העומר אף לבעלי ברית. והרמ"א (סימן תצ"ג ס"ב) פסק כדעת המהרי"ק שבעלי הברית מותרים בתספורת בימי העומר. וכתב המגן אברהם (שם סק"ד) שבכלל בעלי ברית הם הסנדק המוהל ואבי הבן. ואולם כתב הנודע ביהודה (קמא, או"ח סימן כח) שאף שמצינו לענין היתר התספורת ביום ל"ג בעומר, שכתב הרמ"א (שם ס"ב) שאם חל ל"ג בעומר ביום ראשון מותר להקדים ולהסתפר ביום שישי שלפניו מפני כבוד השבת, מכל מקום אין היתר זה אמור לענין בעלי ברית שחל ביום ראשון, ומשום שרק לענין ל"ג בעומר שהדבר ידוע לכל שביום ראשון יחול ל"ג בעומר הוא שהתירו כבר מיום שישי שלפניו להסתפר משום שאין לחוש בכך לחשד שיאמרו שאינו מתאבל בימי העומר, אולם לענין בעלי ברית שאין הכל יודעים שהם בעלי ברית ביום ראשון, יש לחוש שהרואים יחשדו בהם שאינם מתאבלים בימי העומר ומשום כך לא התירו להם להסתפר בימי העומר אלא ביום הברית בלבד, וכעין זה כתב החתם סופר בגליון השלחן ערוך (שם). ועוד חילק הנודע ביהודה שלענין ל"ג בעומר כיון שמותר בלילה שלפניו והיינו במוצאי שבת, אין זה ראוי שיהיה מותר במוצאי שבת ואסור בערב שבת, מה שאין כן לענין ברית שאין היתר אלא ביום או בלילה שלפניו.

אולם הנה מצינו בדרכי משה (שם) שמפורש התיר לבעלי ברית להסתפר בלילה שלפניו, וכן פסק המשנה ברורה (ס"ק יב), ולפי זה נמצא שלא שייך טעמו השני של הנודע ביהודה לאסור התספורת ביום שישי, שהרי אף במוצאי שבת מותר בתספורת שלפי הכרעת המשנה ברורה מותר להסתפר בלילה שקודם הברית. אכן מכל מקום משום טעמו הראשון של הנודע ביהודה יש לאסור.

אמנם מצינו בהלכות קטנות (ח"א סימן לג) שכתב לדמות דין תספורת לבעלי ברית לדין תספורת בל"ג בעומר ולהתיר להסתפר כבר ביום שישי, וכן הביא בכף החיים (ס"ק לז) בשם תשובה מאהבה.

בלוח א"י כתב דנוהגים היתר רק מר"ח סיון, ויש הנוהגים רק משלושת ימי הגבלה.

הנוהגים כהאריז"ל לא יסתפרו כל ימי הספירה אף ביום ל"ג בעומר, עד ליל מט' לעומר. במקום הצורך אפשר להסתפר ביום מח' ואפילו בליל מח' לעומר⁴⁹.

שירים ומנגינות אחרי ל"ג בעומר

שאלה: האם מותר לשמוע שירים ומנגינות אחרי ל"ג בעומר.

תשובה: לבני אשכנז יש להימנע מהאזנה למוזיקה עד ר"ח סיון, ועי' פרטים נוספים בזה בעמ' ה.

עריכת חתונות אחרי ל"ג בעומר

שאלה: האם מותר לערוך חתונות אחרי ל"ג בעומר.

תשובה: בני ספרד נהגו היתר בחתונות מל"ד בעומר ואילך, ובני אשכנז [עכ"פ בא"י] נהגו שלא להתחתן עד א' סיון או ב' סיון או ג' סיון - תלוי במנהגים⁵⁰.

⁴⁸ שלחן ערוך (סימן תצ"ג ס"ב) וכמבואר בהרחבה בתשובת שאלת 'הימים בספירה שמותרים בריקודים ומחולות'.

⁴⁹ שער הכוונות (ענין ספירת העומר), וכלדעיל הערה 30,31.

⁵⁰ כתב הרמ"א (סי' תצ"ג סעיף א'): "מיהו מל"ג בעומר ואילך הכל שרי". ומבואר ברמ"א שמל"ג בעומר מותר לערוך נישואין, ריקודים ומחולות.

אולם בני אשכנז [עכ"פ בארץ ישראל] נהגו שלא לערוך חתונות עד א' סיון, או ב' סיון או ג' סיון [מנהגים שונים בזה]. ובני ספרד נהגו להתחתן מל"ד בעומר ואילך.

וצריך ביאור מה טעמם של בני אשכנז שנהגו שלא לערוך חתונות כל ימי הספירה חוץ מל"ג בעומר.

וכתב הט"ז שם ס"ק ב': "...והמנהג בכל המקומות שאין עושין נישואין אלא ביום ל"ג בעומר לא לפניו ולא לאחריו עד עצרת, ואין לזה טעם. וא"ת שאוחז בחומרי שניהם - א"כ ביום ל"ג בעומר לא יסתפרו ולא יעשו נישואין מטעם השני. וי"ל דודאי העיקר שאחר ל"ג בעומר לא מתו ואפ"ה נוהגים קצת אבילות מחמת גזרת תתנ"ו שהיתה באשכנז בין פסח לעצר' כמו שמפורש ביוצרות ופיוטים שאנו אומרים בשבתות ההם שהם נתיסדו כמו קינות כנלע"ד טעם המנהג שלנו שאין נושאים אחר ל"ג בעומר אבל להסתפר ודאי שרי אחר ל"ג בעומר שמחמת גזירה זו לא החמירו אלא בשמחה יתירה של נישואין מה שאין כן קודם ל"ג בעומר שמתו תלמידי ר' עקיבא ומוטל על כל העולם להתאבל בשבילם החמירו טפי אפילו בתספורת וכו'".

ומבואר בט"ז שהסיבה שלא מתחתנים אחרי ל"ג בעומר היא בגלל גזירות תתנ"ו שאז נעשו פרעות ביהודים במסעי הצלב, ומסופר בסדר הדורות (דף צח ע"ב) 'בשנת ד"א תתנ"ו היו גזירות רעות, כי הלכו הנוצרים למלחמה על ירושלים נגד התוגרמים ויעברו בגלילות אשכנז ויהרגו הרבה קהילות וכו' מאשכנז וצרפת, והיו גזרות והמרות והריגות גדולות מחדש אייר עד חודש אב וכו'".

והיינו שאף שמסתיימים ימי האבילות בל"ג בעומר, בכל אופן כיון שנישואין היא שמחה יתירה נהגו בזה איסור גם אחרי ל"ג בעומר. ונראה שכן הוא לגבי שמיעת מוזיקה, וכנ"ל הערה 25.

קיצור דינים והלכות לימי ספירת העומר

דיני ספירת העומר

לכתחילה אין להקדים ולהתפלל מעריב בימי הספירה לפני השקיעה, ואף בערב שבת, ואם הקדימו - אין לספור ספירת העומר עד צאת הכוכבים. ואין לאכול לפני שספור. **אחר השקיעה, אסור לעשות מלאכה** [שיש בה שיהויה] **או לאכול [יותר מכביצה פת או מזונות] לפני ספירת העומר** אלא אם מעמיד שומר. שעון מעורר שכתוב בו במפורש 'ספירת העומר' יש להקל שחשוב כשומר. **לכתחילה יש לדעת** את מספר הימים קודם הברכה. בדיעבד אם שתק לאחר שברך עד ששמע מחברו וספר כמותו - יצא.

טעה בספירה ונזכר מיד, יתקן תוך כדי דיבור [ול"צ לחזור לומר "היום"], ואם עבר תוכ"ד, יחזור ויברך. אדם שספר כראוי ותוך כדי דיבור חזר וספר שלא כראוי - ממשיך לספור בברכה (דתוכ"ד מועיל רק לתקן ולא לקלקל).

אמר רק את מספר הימים ולא את מספר השבועות - יחזור ויספור ללא ברכה [ולכתחילה, ישמע את הברכה מאחר ויתכוון לצאת יד"ח, וכן הדין בכל המקרים שצריך לספור ללא ברכה]. ואם לא חזר, ימשיך לספור בשאר הימים בברכה.

אמר רק את מספר השבועות, ולא את מספר הימים - אם זה היה ביום שנשלם בו השבוע [כגון ביום השביעי, או ביום ה"ד], יחזור ויספור בברכה. אך אם היה זה באמצע השבוע [וכגון שאמר ביום השמיני רק "היום שבוע אחד ויום אחד"], יחזור ויספור ללא ברכה. ואם לא חזר, ימשיך לספור בשאר הימים בברכה.

אמר כראוי את מספר הימים וטעה במספר השבועות - דינו כמי שספר ימים בלבד, כנ"ל. וכן אם אמר כראוי את מספר השבועות וטעה במספר הימים - דינו כמי שספר שבועות בלבד, כנ"ל.

השוכח לספור ספירת העומר בלילה - יספור ביום ללא ברכה וימשיך בשאר הלילות לספור בברכה. **אם שכח לספור גם ביום -** ימשיך לספור בשאר הלילות ללא ברכה. **המסופק אם ספר או המסופק אם ספר נכון -** אף שיותר נראה לו שלא ספר או לא ספר נכון, ממשיך לספור בברכה (דהוי ספק ספיקא). וכן נראה **שהמסופק שמא לא ספר כמה ימים,** ימשיך לספור בברכה.

נזכר לספור רק לאחר השקיעה של יום המחר - אם ספר תוך 13 דקות וחצי לשקיעה ממשיך לספור בברכה (משום דהוי ספק יום וא"כ הוי ספק ספיקא).

שכח לספור אך שמע ספירת העומר מהחזן - ממשיך לספור בברכה [ויל"ע בזה עוד].

ספירת העומר לנשים [מבנות אשכנז] - עדיף שיספרו ללא ברכה, אלא אם כן האישה בטוחה שלא טעה בספירתה בכל ימי הספירה.

ספירת העומר לקטנים - קטן שהגיע לגיל חינוך יש לחנכו לספור בברכה מידי יום, ואם לא ספר יום אחד - יספור מכאן ואילך בלי ברכה (שע"ת סי' תפט ס"ק כ).

קטן שהגדיל בימי הספירה - אם לא ספר באחד הימים בקטנותו - יספור בלי ברכה גם אחר שהגדיל, ואם ספר

בכל הימים בקטנותו - נחלקו בזה האחרונים ולהלכה יספור בברכה (מנחת חינוך מצוה ש, שע"ת תפט ס"ק כ).

שאלו חברו 'כמה ימים היום' לפני שספר בעצמו בברכה, יענה לו "אתמול היה כך וכך". אם ענה לו "היום כך וכך": **בשבוע הראשון** [שעדיין לא סופרים שבועות], יחזור ויספור שוב באותו יום ללא ברכה. **ויש לדעת שדין זה הוא רק בשבוע הראשון, אך בהמשך** [שסופרים גם ימים וגם שבועות], אם אמר לחברו רק את מספר הימים ולא את השבועות - יכול לספור באותו היום בברכה (מפני שמוכח מכך שלא אמר את מנין השבועות ולא ספר כדון, שלא התכוון לשם ספירת מצווה ועדיין לא יצא ידי חובה). אמנם אם לא חזר וספר, **יכול להמשיך ולספור בשאר הימים בברכה** (כיון שבכל אופן של ספק סומכים על דעת רוב הראשונים שכל יום הוא מצוה בפנ"ע, וכאן שיש צד שיצא [למ"ד מצוות אינן צריכות כוונה], יכול להמשיך לספור בברכה).

השואל את חברו "האם היום כך וכך" והשואל הזכיר בשאלתו את המניין הנכון - נראה שאף בתוך השבוע הראשון יכול לספור בברכה, כיון שאמר זאת בדרך שאלה ולא בדרך ספירה. ואף אם נאמר שספירה מספק נחשבת כספירה (עי' דבר אברהם ח"א סי' לד) - בלשון שאלה אינו נחשב ספירה [ועיין כף החיים סי' תפט ס"ק סא]. ואם לא חזר וספר יש להסתפק אם בשאר הימים יספור בברכה.

אמר "היום ל"ג בעומר", חוזר וסופר בברכה [כיון שלא התכוון לצאת ידי חובה, אך לכתחילה יקפיד שלא לומר לאחר השקיעה "היום ל"ג בעומר"]. וכמו כן בשאר הימים, אם אמר **דרך לימודו** את מספר הימים של אותו היום, לא הפסיד הברכה [אך לכתחילה יש להקפיד שלא לומר כן].

כתב 'היום כך וכך לעומר' חוזר וסופר בברכה. לא חזר - יש להסתפק אם יכול להמשיך לספור בברכה.

העומד בתפילת שמונה עשרה של מנחה סמוך לשקיעה ונזכר שלא ספר אתמול - לא יפסיק מתפילתו בשביל הספירה, אך אם יסיים בתוך 13 דקות וחצי אחרי השקיעה - יספור ללא ברכה, וימשיך לספור בברכה בימים הבאים.

איש החושש שישכח לספור אחד מהימים, או מי שיוזע שלא יוכל לספור את כל הספירה ברצף [כגון שצפוי לטיפול ארוך בהרדמה וכדו'] - בכל זאת יתחיל לספור בברכה (ואין דינו כאשה הסופרת לא ברכה, כיון שבנשים הוא חשש טעות).

לכתחילה אין להקל לש"ץ ששכח לספור באחד הימים, ובשביל להימנע מאי נעימות רוצה לבקש מחברו שלא יברך אלא הוא [-החזן] יברך ויוציאו ידי חובה כדי שיוכל לברך בציבור, אך המקל יש לו על מי לסמוך.

תספורת בימי ספירת העומר

אין מסתפרין ואין מתגלחין בימי ספירת העומר. **גילוח שפם** - המעכב את האכילה מותר, ושאינו מעכב אסור.

תספורת נשים בספירת העומר - לבנות ספרד מותר לנשים נשואות ולבחורות בשידוכים. ולבנות אשכנז ניתן להקל בזה בשעת הצורך [שעווה ולייזר, וכן סידור ריסים וגבות - נראה שדינם כתספורת].

תספורת קטנים בספירת העומר - נהגו להחמיר אך במקום הצורך (כגון שהשערות מפריעות לילד) מותר. **'חלאקה'** בספירת העומר - מותר, ויש הממתינים לל"ג בעומר.

תספורת לבעלי שמחות - אבי הבן, הסנדק והמוהל מותרים להסתפר מיום לפני הברית סמוך לערב [מנחה קטנה], ואם חלה הברית ביום א' - בשעה"ד מותרים

ינהגו כמנהגם]. **האיסור כולל ערבי שבתות וראש חודש. שירים בליל ל"ג בעומר** – לא שומעים שירים בליל ל"ג בעומר, אך אם הם לכבוד התנא רבי שמעון בר יוחאי – מותר. **מוזיקה אחרי ל"ג בעומר** – יש שנהגו לשמוע, אך המשנ"ב פסק שאין להקל אלא מותר רק מר"ח סיון, וכך צריך לעשות [אמנם יש מבני ספרד המקלים בזה לאחר ל"ד בעומר].

נישואין בימי ספירת העומר

בני אשכנז מותרים להתחתן לכתחילה ביום ל"ג בעומר [ויעשו החופה קודם השקיעה] **ובני ספרד** ביום ל"ד בעומר. בשעת הדחק [כגון שקשה למצוא אולמות וכדו'] – בני אשכנז יכולים להתחתן בליל ל"ג בעומר.

השנה, כיון של"ג בעומר חל ביום שישי, נחשב שעת הדחק, ובני אשכנז יכולים להתחתן **בליל שישי**. ובני ספרד יתחתנו **לאחר השבת**, ובשעת הדחק יש להקל **ביום שישי**, ואף **בליל שישי**.

בני ספרד נהגו היתר בחתונות מל"ד בעומר ואילך, **ובני אשכנז** [בא"י עכ"פ] נהגו שלא להתחתן עד א' סיון או ב' סיון או ג' סיון – תלוי במנהגים.

הנוהג איסור אחרי ל"ג בעומר והוזמן לשמחת חברו – מותר ללכת, ואף שנהנה מהשירים או רוקד בשמחה – יש לו על מה לסמוך.

קניית וברכת 'שהחיינו' בימי ספירת העומר

קניית בגדים בימי ספירת העומר – מותר לקנות בגדים שאין מברכים עליהם שהחיינו, אך בגדים יקרים שמברכים עליהם שהחיינו, יש שנוהגים להימנע מלקנותם [אם בדעתו לחדשם בימי הספירה], אך מעיקר הדין מותר לקנותם.

הקונה בגדים על דעת **לחדשם לאחר ימי הספירה**, מותר לקנותם לכתחילה אף בימי הספירה.

חידוש בגדים בימי הספירה – מותר לחדש בגדים פשוטים [שאין מברכים עליהם שהחיינו], אך מחידוש בגדים יקרים [שמברכים עליהם שהחיינו בעת הליבישה הראשונה] יש שנוהגים להימנע, אך מעיקר הדין מותר.

קניית רכב, ריהוט וכדו' – לאדם נשוי מותר לקנות רכב, וכן ריהוט ומוצרי חשמל יקרים לבית, כיון שמברך עליהם ברכת 'הטוב והמטיב' ולא ברכת 'שהחיינו' [שהרי בני ביתו שותפים עמו בטובה], ואין בקנייתם כל חשש. ולרווקים – יש הנמנעים, אך מעיקר הדין מותר.

קניית ואכילת פרי חדש – מעיקר הדין מותר אך יש הנמנעים, ולצורך שבת – מותר לכתחילה.

נזדמן לפניו פרי חדש באמצע השבוע – יכול לאכלו ויברך 'שהחיינו' [מפני שכל המנהג הוא שלא להביא עצמו לידי ברכת 'שהחיינו' בכוונה תחילה]. אולם אם הפרי ישמור על טריותו עד שבת – יש הנוהגים להמתין לאוכלו בשבת.

דינים שונים

סיוד הבית ושיפוצו מותרים בימי הספירה.

מותר **לעבור דירה** בימים אלו, ויש הנמנעים מכך משום שיש דין בעולם בזמן זה.

מותר ללכת **לים ולברכה** בימי הספירה.

להסתפר כבר ביום שישי. לכבוד בר מצווה – מותר לנער להסתפר בערב יום כניסתו לגיל י"ג [אך לאביו אין להקל לכתחילה]. לכבוד פדיון הבן, וכן לכבוד אירוסין – אסור להסתפר. לדעת האר"י ז"ל אין לגלח השערות בכל ימי הספירה, אפילו לכבוד ברית ושאר שמחות.

חתן המתחתן בליל ל"ג בעומר, מותר להסתפר מיום ל"ב בעומר אחר חצות [ונראה להקל אף לאביו ואחיו]. וחתן אשכנזי המיקל להסתפר בערב שבת האופרוף, יש לו ע"מ לסמוך (דגמ"ר, מובא בשע"ת).

תספורת בל"ג בעומר שחל ביום שישי – גם האשכנזים וגם הספרדים מותרים להסתפר ולהתגלח מיום שישי בבוקר. בשעת הדחק [כגון שלא יספיקו ביום שישי או שיש אירוע שצריך להסתפר לכבודו] ניתן להסתפר כבר בליל שישי. היתר זה לא נאמר לנוהגים כדעת האר"י ז"ל.

תספורת אחרי ל"ג בעומר – המנהג הנפוץ הוא שאשכנזים מסתפרים מל"ג בעומר ואילך וספרדים מסתפרים מל"ד בעומר ואילך. בלוח א"י כתב דנוהגים היתר רק מר"ח סיון, ויש הנוהגים רק משלושת ימי הגבלה.

לדעת האר"י אין להסתפר עד ליל מ"ט לעומר. במקום הצורך אפשר להסתפר ביום מ"ח ואפילו בליל מ"ח לעומר [אך **השנה** שיום מ"ח חל בשבת, ניתן להסתפר רק במוצ"ש].

מוזיקה ושמחות בימי ספירת העומר

אדם בריא בגופו ונפשו – אסור לו לשמוע מנגינות ושירים בימי ספירת העומר. **מי שמצבו הנפשי ירוד מאוד והמוזיקה משפיעה עליו לטובה, מותר לו לשמוע.**

שירים ווקאלים [שלא נשמעים כמוזיקה רגילה] ושירי רגש אין לשמוע, אך אין למחות ביד המקלים.

מוזיקת ליווי [ברקע של סיפור וכד'], וכן **לימוד נגינה** [כשהתחיל ללמוד לפני ימי הספירה], וכן **לצורך רפואי** – מותרים.

שירה בפה ללא כלי נגינה – ביחיד מותר ובציבור יש להימנע.

ילידים עד גיל חינוך [-גיל שש] מותר לשמוע [ואף אם הגדולים שומעים ברקע את המנגינה אין בזה איסור, כיון שלא מתכוונים לשמוע ולהינות ממנה].

שירים ומנגינות בסעודת מצוה כגון ברית, פדיון הבן, בר מצוה בזמנה, סיום מסכת [בשעת הסעודה] – יש להימנע מלהביא תזמורת לסעודות אלו [אולם רבים מבני עדות המזרח נוהגים היתר בדבר, אם רגילים בכך בשאר ימות השנה]. ושמיעת מוזיקה מוקלטת מנגן מותר, אם רגילים להשמיע מוזיקה בשמחות אלו בשאר ימות השנה. **בימים שאחרי ל"ג בעומר** – יש להקל להביא תזמורת לסעודות הנ"ל אף לנוהגים אבילות בימים אלו.

תזמורת בהכנסת ספר תורה – עד ל"ג בעומר יש להחמיר, ולאחר ל"ג בעומר ניתן להקל לכתחילה. ורבים נוהגים להכניס ס"ת אחר ר"ח סיון.

האיסור מתחיל ממוצאי שביעי של פסח [ובני ספרד שיש להם מנהג להתיר שמיעת מוזיקה במוצאי שביעי של פסח,

מספר טלפון בבית הוראה

0733-260-800

להפניית שאלות לרב ולקבלת הגיליון למייל – פנו לכתובת

6191265@gmail.com

הגיליון נתרם להצלחת ישראל בן פלורה הי"ו ולהצלחת משפחת אנקונינה בכל מעשה ידיהם